

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Jaarverslag 1999 van het Hoofdbestuur

52ste jaarverslag

52ste

JAARVERSLAG
1999

Foto omslag:

Willem Hoekzema overhandigt in de 52ste Jaarlijkse Algemene Vergadering te Rotterdam op 28 mei 1999 de voorzittershamer aan Bas Eenhoorn (10^e partijvoorzitter).

De voorzittershamer draagt de tekst:

“mr H.C. Dresselbuys, voorzitter van den Vrijheidsbond, 27 juni 1925”.

Het 52ste jaarverslag van het hoofdbestuur (art. 20.2 st.) werd vastgesteld in de hoofdbestuursvergadering van 20 maart 2000.

De inhoudelijke verantwoordelijkheid voor de verslagen van de Organisatie Vrouwen in de VVD, de VVD-Bestuurdersvereniging, de Groep Nederland van de Liberale Internationale, de verschillende fracties in de Staten-Generaal en het Europese Parlement, ligt bij de afzonderlijke besturen.

Eindredactie: mr DW Zwart, directeur

- dit jaarverslag is auteursrechtelijk beschermd.

Voorwoord

In het eerste jaar van de 21ste eeuw doet het hoofdbestuur verslag over het laatste jaar van de 20ste eeuw. Dit is een goed moment om de inhoud en het karakter van het jaarverslag aan een heroverweging over te geven. Gekozen is daarom voor een structuur die beter aansluit bij het jaarplan dat het hoofdbestuur ieder najaar uitbrengt en aan de jaarlijkse algemene vergadering voorlegt.

Het jaar 1999 kenmerkte zich in politiek opzicht uiteraard door de campagne en vele activiteiten voor de verkiezingen voor Provinciale Staten en het Europese Parlement. Daarnaast was de behandeling van het correctief referendum op 18 mei door de Eerste Kamer en de periode daarop volgend uiteraard een bijzondere tijd.

Het overnemen van de voorzittershamer van drs. W.K. Hoekema door de nieuwe partijvoorzitter drs. H.B. Eenhoorn en de benoeming van mr. drs. F. Bolkestein tot erelid van de VVD zijn als bijzondere momenten in 1999 te noemen. Deze gebeurtenissen vonden plaats in de 52ste jaarlijkse algemene vergadering te Rotterdam.

Een negatieve ontwikkeling die een schaduw legt over alle in dit jaarverslag opgenomen verslagen van de vele activiteiten in de partij, is het alsmaar dalende ledenaantal. Een daling die niet zozeer te wijten is aan een ledenverloop door personen die geen lid meer willen zijn van de VVD of overlijden, maar een daling die vooral wordt veroorzaakt door het teruglopen van het aantal aanmeldingen. Met elkaar zorgen wij te weinig voor de aanwas van nieuwe leden. De nieuwe partijvoorzitter drs. H.B. Eenhoorn, maakt zich met het hoofdbestuur sterk voor de bewustwording bij allen dat de persoonlijke benadering essentieel blijft voor ledengroei en dat ledengroei een taak is die ons allen betreft.

Met deze oproep begint het laatste VVD-jaarverslag van de 20ste eeuw. Het succes daarvan zal de activiteiten en dus de inhoud van de jaarverslagen van de 21ste eeuw bepalen.

Namens het hoofdbestuur,
de algemeen secretaris,

Ir A.J. Korff

INHOUDSOPGAVE JAARVERSLAG 1999

Voorwoord	3
-----------------	---

HOOFDSTUK 1: PARTIJ

1.1. Bestuurszaken	6
1.1.1. 102e AV te Papendal.....	6
1.1.2. Kandidatenlijst EK.....	6
1.1.3. Kandidatenlijst EP.....	7
1.1.4. 103e AV te Rotterdam.....	8
1.1.5. Beknopte besluitenlijst 52 ^{ste} JAV	9
1.1.6. Hoofdbestuur	10
1.1.7. POK.....	16
1.1.8. Waarderingsvormen	16
1.1.9. Algemeen secretariaat.....	27
1.1.10. Commissie van Beroep	17
1.1.11. Archiefbehartiging.....	18
1.2. Kader Planning en Begeleiding.....	19
1.3. Ledenadministratie.....	19
1.3.1. Afdelingen en centrales.....	19
1.3.2. Ledenbestand.....	20
1.3.3. Opbouw van ledenbestand.....	22
1.4. Vorming en scholing	22
1.4.1. Activiteiten.....	22
1.4.2. Landelijke activiteiten.....	23
1.4.3. Stuurgroep.....	23
1.4.4. LCV.....	24
1.4.5. Statistiek cursussen.....	24

HOOFDSTUK 2: POLITIEK

2.1. Inhoudelijke discussie (themadagen)	25
2.2. Partijraden	26
2.3. Partijcommissies.....	26
2.4. Internationale zaken.....	28

HOOFDSTUK 3: COMMUNICATIE

3.1. Voorlichting	29
3.1.1. LPC	29
3.1.2. Verkiezingen en campagnes PS en EP	29
3.2. Nieuwe media (internet)	31

3.3.	Vrijheid en Democratie	32
3.4.	Thorbeckehuisnieuws	32
3.5.	Permanente profilering.....	32
3.6.	Ledenwerving en ledenbehoud	34

HOOFDSTUK 4: BIJZONDERE GROEPEN EN PROJECTEN

4.1.	Jongerenbeleid.....	35
4.1.1.	Euroavonden.....	35
4.1.2.	Jongerendag.....	35
4.1.3.	LCJ	35
4.1.4.	Samenwerking JOVD-VVD	35
4.2.	Organisatie Vrouwen in de VVD.....	36
4.3.	Ouderenbeleid	37
4.4.	Commissies ad hoc.....	38
4.4.1.	Commissie Reglementen (CEUR).....	38
4.5.	Positieve aktie.....	38

HOOFDSTUK 5: OVERIGE JAARVERSLAGEN

5.1.	Jaarverslag VVD Tweede-Kamerfractie.....	39
5.2.	Jaarverslag VVD EP-fractie	40
5.3.	Jaarverslag Bestuurdersvereniging.....	41
5.4.	Jaarverslag Liberale Internationale Groep Nederland (LIGN)	42
5.5.	Jaarverslag Partijcommissie Binnenlandse Zaken.....	44
5.6.	Jaarverslag Partijcommissie Justitie	45
5.7.	Jaarverslag Partijcommissie Politie.....	46
5.8.	Jaarverslag Partijcommissie Buitenlandse Zaken/Ontwikkelingssamenwerking	47
5.9.	Jaarverslag Partijcommissie Defensie	47
5.10.	Jaarverslag Partijcommissie Europese Zaken.....	48
5.11.	Jaarverslag Partijcommissie Financieel Economische Zaken/MKB.....	49
5.12.	Jaarverslag Partijcommissie Belastingen.....	49
5.13.	Jaarverslag Partijcommissie Sociale Zaken	51
5.14.	Jaarverslag Partijcommissie Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening	52
5.15.	Jaarverslag Partijcommissie Milieuhygiene	52
5.16.	Jaarverslag Partijcommissie Landbouw en Visserij/Natuurbeheer	53
5.17.	Jaarverslag Partijcommissie Verkeer en Waterstaat.....	53
5.18.	Jaarverslag Partijcommissie Onderwijs.....	54
5.19.	Jaarverslag Partijcommissie Wetenschap en Technologiebeleid	56
5.20.	Jaarverslag Partijcommissie Volksgezondheid	56
5.21.	Jaarverslag Partijcommissie Leefvormen en Homosexualiteit.....	58
5.22.	Jaarverslag Partijcommissie Cultuur en Media	58

HOOFDSTUK 1: PARTIJ

1.1. Bestuurszaken

1.1.1. 102^E AV te Papendal

De 102^e algemene vergadering werd gehouden in het sportcentrum Papendal te Arnhem op zaterdag 13 maart. De afgevaardigden bogen zich achtereenvolgens over de samenstelling van de kandidatenlijsten voor de Eerste Kamer (45 kandidaten) en het Europees Parlement (28 kandidaten), waarbij wederom elektronisch werd gestemd, dit keer voor de eerste keer door middel van de moderne chipkaart.

De partijvoorzitter drs. W.K. Hoekzema, memoreerde in zijn openingswoorden de slechte opkomst bij de Provinciale Statenverkiezingen en het grote belang het uiterste te doen om de positie van de VVD in de Eerste Kamer te blijven behouden. Het stemgedrag van de lokale partijen werd voor het eerst medebepalend voor de verkiezingsuitslag. Van de algemene vergadering werd het mandaat verkregen om indien nodig nog op het laatste moment een lijstverbinding aan te gaan indien dat gunstig zou zijn voor het te verkrijgen aantal zetels.

Mr. F. Korthals Altes werd als lijsttrekker voor de Eerste Kamerverkiezingen benoemd. Aangezien hij door trieste familieomstandigheden op het laatste moment had moeten afzeggen, werd dr. L. Ginjaar bereid gevonden om de reeds op papier staande speech van Korthals Altes uit te spreken. Hij hield daarin een pleidooi om de slechte opkomsten bij verkiezingen tegen te gaan door de statenverkiezingen en de verkiezing van het Europese Parlement iedere vijf jaar te combineren met de verkiezingen voor de gemeenteraden. Tevens brak hij een lans voor het onderzoeken van de mogelijkheden van telefonisch en elektronisch stemmen voor vertegenwoordigende lichamen. Ook werd ingegaan op de positie van de eerste Kamer in het algemeen en de procedure voor behandeling van het voorstel voor het correctieve referendum.

Alvorens tot de besluitvorming voor de Europese lijst over te gaan werd aan drs. F.A. Wijsenbeek gelegenheid gegeven het woord te voeren. Na drie periodes in het Parlement keerde hij niet terug, maar sloot als lijstduwer de kandidatenlijst af. In zijn speech benadrukte hij zijn strijd voor de bevordering van het liberalisme in Europa en gaf zijn visie op de toekomst van de Gemeenschap.

Mr. J.G.C. Wiebenga werd benoemd als lijsttrekker voor de verkiezing van het Europese Parlement. Hij gaf in zijn speech de aftrap voor de Europese verkiezingen. Zijn boodschap: met de VVD op weg naar een modern en betrouwbaar Europa, waarin de sterke kanten worden benut en de zwakke kanten worden aangepakt.

1.1.2 Kandidatenlijst EK

- 1 . De heer mr. F. (Frits) Korthals Altes
- 2 . De heer dr. L. (Leendert) Ginjaar
- 3 . De heer H. (Hans) Wiegel
- 4 . Mevrouw N.H. (Nicoline) van den Broek-Laman Trip
- 5 . De heer dr. W.F. (Wim) van Eekelen
- 6 . Mevrouw prof. dr. H.M. (Heleen) Dupuis
- 7 . De heer drs. D.J.D. (Dick) Dees
- 8 . Mevrouw mr. M.E. (Marbet) Bierman-Beukema
- 9 . De heer M.J. (Marius) Varekamp
10. De heer drs. L. (Lammert) Hilarides

11. Mevrouw F.M. (Fransje) Roscam Abbing-Bos
12. De heer prof. dr. U. (Uri) Rosenthal
13. De heer drs. P.J.H.M. (Paul) Luijten
14. Mevrouw mr. P. (Paula) Swenker
15. Mevrouw prof. dr. mr. E.M. (Elisabeth) Kneppers-Heynert
16. De heer mr. J. (Jaap) Rensema
17. De heer ing. L.M. (Pol) de Beer
18. De heer ir. N.G. (Niek) Ketting
19. De heer J.J. (Jan) van Heukelum
20. De heer A. (Ad) de Jager
21. Mevrouw drs. J. (Coby) de Blécourt-Maas
22. Mevrouw mr. A. (Ankie) Broekers-Knol
23. Mevrouw mr. R.L. (Reina) Spier-van der Woude
24. De heer mr. G.J. (Fred) de Graaf
25. De heer prof. drs. A.F.A. (Arno) Korsten
26. De heer mr. A. (Arjen) van der Meer
27. Mevrouw dr. A.D. (Honey) Wolff-Albers
28. De heer ir. A.B.I.M. (Alexander) Vos de Wael
29. De heer mr. ir. J. (Jaap) Huisman
30. Mevrouw drs. I. (Irma) Günther
31. Mevrouw A.A. (Ankie) Aeyelts Averink-Winsemius
32. De heer mr. C.J. (Chris) Nyqvist
33. Mevrouw mr. F.G. (Frida) van Diepen-Oost
34. De heer mr. F.M. (Frank) Visser
35. Mevrouw mr. N. (Nellie) Klijn
36. De heer G.J. (Gerard) Swinkels
37. Mevrouw G.A. (Annegees) Schleurholts
38. De heer A. (Ad) Pruijs
39. De heer drs. P. (Pieter) Ressenaar
40. De heer ir. P. (Pieter) Loos
41. De heer prof. dr. S. (Sanne) Dijkstra
42. De heer dr. mr. A. (Allard) Voûte
43. Mevrouw M.C.A. (Marieke) Jansen
44. De heer mr. M.P.M. (Mart) van de Ven

1.1.3 Kandidatenlijst EP

1. De heer mr. J.G.C. (Jan Kees) Wiebenga
2. Mevrouw dr. P.C. (Elly) Plooi-van Gorsel
3. De heer ir. J. (Jan) Mulder
4. De heer J. (Jules) Maaten
5. Mevrouw drs. M.J. (Marieke) Sanders-Ten Holte
6. De heer drs. R.J. (Robert) Goedbloed
7. De heer dr. K. (Klaas) Groenveld
8. De heer ing. A.H. (Herman) Vermeer
9. De heer R. (Roland) van Benthem
10. Mevrouw mr. M.B. (Ria) Tamis
11. De heer drs. W. (Wytze) Th. Russchen
12. De heer mr. R.H. (Raymond) van der Meer
13. Mevrouw W.C.M. (Ineke) van Ark-Hessing
14. De heer mr. A. (Albert) Holtland

15. De heer M.S. (Mark) Onur
16. Mevrouw G.L. (Ted) Versteegh-Weijers
17. De heer M. (Marinus) van Greuningen
18. De heer mr. M. (Erik) Boumans
19. De heer ing. M. (Chiel) Dubbeld
20. De heer drs. D.D. (Dennis) Straat
21. De heer mr. A.J.M. (Toine) Manders
22. De heer P.A.L. (Peter) Sijmons
23. De heer ir. L. (Leo) de Kok
24. De heer mr. S.J.P. (Stan) Lyczak
25. De heer J.P. (Jan Pieter) Vos
26. De heer drs. H.P.R.J. (Hans-Peter) Schoonenberg
27. Mevrouw drs. T.Th. (Titia) van Blommestein-Buttinger
28. De heer drs. F.A. (Florus) Wijsenbeek

1.1.4. 103^E algemene vergadering

De jaarlijkse algemene vergadering (52ste) werd gehouden in het World Trade Centrum te Rotterdam op vrijdag 28 en zaterdag 29 mei. Op het programma stonden ondermeer een tweetal historische besluiten. Ten eerste werd aan de algemene vergadering voorgesteld nieuwe statuten en huishoudelijk reglement te aanvaarden. Deze reglementen waren aanzienlijk vereenvoudigd en beter leesbaar gemaakt. Buitendien was in artikel 4 vastgelegd dat de VVD bestaat uit één vereniging. In een aantal uren werden de 163 wijzigingsvoorstellen behandeld. De algemene vergadering besloot tenslotte de nieuwe reglementen vast te stellen, waarbij de toezegging werd gedaan voor 1 oktober te komen met een uitgebreide memorie van toelichting om de veranderingen en de betekenis en gevolgen van het artikel 4.

Het tweede zware agendapunt was de vaststelling van het protocol VVD-JOVD. Dit protocol voorzag in het aanvaarden over en weer van de JOVD als liberale organisatie en netwerk om de liberale jongeren, waaronder de jonge leden van de VVD op te vangen en te koesteren.

In het vrijdagavondprogramma werd door de partijvoorzitter een aantal overleden vooraanstaande leden herdacht, te weten oud-Tweede Kamerlid mevr. drs. M.M.H. Kamp, overleden 6 oktober 1998, Oud-minister van defensie W. den Toom, overleden 13 december 1998, oud-Tweede Kamerlid drs. Th.H. Joekes, overleden op 16 maart 1999 en oud-kamercentrale voorzitter A. van Hulst, op gewelddadige wijze om het leven gebracht, evenals zijn echtgenote, in Frankrijk op 21 mei 1999.

In contrast hiermee stond de feestelijke benoeming van mr. drs. F. Bolkestein tot erelid van de VVD, als waardering voor zijn buitengewone inzet voor de VVD en het liberalisme en de afscheidsrede van drs. W.K. Hoekzema als partijvoorzitter. De heer Hoekzema memoreerde in zijn speech zijn motivering om na vijf zware jaren het partijvoorzitterschap te beëindigen, de nacht van Wiegel en de aan zijn opvolger drs. H.B. Eenhoorn meegegeven opdracht een discussie te voeren over de positie van de Eerste Kamerfractie ten opzichte van het regeerakkoord.

Drs H.B. Eenhoorn, jhr. R.G.P. Sandberg, mevr. S. van Heemskerck Pillis-Duvekot en drs. M. Kuperus werden door de algemene vergadering respectievelijk benoemd als voorzitter, vice-voorzitter, vice-voorzitter en penningmeester. M.G.J. Harbers werd door de algemene vergadering benoemd tot secretaris voor de organisatie. Afscheid werd er genomen van de ondervoorzitter R. Haafkens en de secretaris voor de organisatie (Vorming en Scholing) drs. A. van Voskuilen.

Drs H.B. Eenhoorn refereerde in zijn acceptatiespeech aan de persoonlijke verantwoordelijkheid van een ieder om zelf nieuwe leden te werven en dit niet af te schuiven op anderen. Daarnaast gaf hij speciale aandacht aan de begrippen: vertrouwen, verdraagzaamheid en visie en de belangrijke discussies die in de 21ste eeuw gevoerd gaan worden over ICT. Integratie en voortgaande emancipatie en waarin de VVD de toon moet zetten.

Ter ondersteuning van de ledenwerving van drs H.B. Eenhoorn, werd door een delegatie van de kamercentrale voorzitters een honderdtal Matrouskas aangeboden in de beeltenis van de nieuwe partijvoorzitter. Deze "Basjes" worden uitgereikt aan de afdelingen die de meeste leden werven.

Bij het afscheid van drs. W.K. Hoekzema als partijvoorzitter werd door het hoofdbestuur voor zijn grote inzet de Thorbeckepenning overhandigd en werd ondermeer een Liber Amicorum met de titel: "Buitengewoon" aangeboden. Ter gelegenheid van de wisseling van partijvoorzitter, werd er door het hoofdbestuur op de vrijdagavond een receptie aangeboden.

1.1.5. Beknopte Besluitenlijst 52ste JAV 1999

nr Besluit

1. Besloten wordt de statuten en huishoudelijk reglement te wijzigen.
Naar aanleiding van de behandeling is besloten uiterlijk 1 oktober 1999 te komen met een memorie van toelichting op de status en consequenties van artikel 4: er is één VVD.
2. Besloten wordt het hoofdbestuur decharge te verlenen voor het gevoerde financiële beleid over 1998
3. Besloten wordt het meerjarenbeleidsplan en de meerjarenbegroting 1999-2001 alsmede het beleidsplan en de begroting voor 1999 vast te stellen.
4. Besloten wordt voorstel 1 van de afdeling Roosendaal (briefnr. 100004) af te wijzen.
5. Besloten wordt de contributie voor het contributiejaar 2000 te indexeren met 2%. De volgende tarieven zijn van toepassing:

Bedragen zijn in guldens.

Geboortejaren:		JAAR	HALFJAAR KWARTAAL	
t/m 26 jaar	Acceptgiro	f 41,00	f 21,50	-
	Incasso	f 39,00	f 20,00	f 10,25
27 t/m 64 jaar	Acceptgiro	f 150,00	f 76,00	-
	Incasso	f 148,00	f 74,50	f 37,50
65 jaar en ouder / vermindering contributie	Acceptgiro	f 76,00	f 39,00	-
	Incasso	f 74,00	f 37,50	f 19,00
gezinslid/ huisgenoot	Acceptgiro	f 41,00	f 21,50	-
	Incasso	f 39,00	f 20,00	f 10,25

6. Besloten wordt voorstel 2 van de afdeling Roermond en Omstreken (briefnr. 100001) af te wijzen.
7. Besloten wordt te benoemen tot leden van de financiële commissie voor 1999:
mevr. D.H. van Engelen te Bergen op Zoom,
mevr. G. Hop-Hofstede te Hooghalen,
drs. A.H.M. Vredembregt te Rotterdam,
en als plaatsvervangende leden:
mevr. mr. A.F.M.Q. Beukers-Van Doorn te Vlaardingen,

- F.W. van Gils te Zoetermeer en
O. Tammens te Zwinderen.
8. Besloten wordt te benoemen tot leden van de commissie van beroep 1999-2002:
voorzitter, W.J.A. van den Berg te Diever,
drs M.A.J. Knip te Almelo,
mevr. mr. M.Th.M. Tangel te Rijswijk
en als plaatsvervangende leden:
mr drs H.A. Meulemans te Lisse
mevr. mr. M.M. van Utteren-Hoving te St. Odiliënberg
J. Vos te Nuenen
 9. Toegezegd wordt naar aanleiding van de rondvraag om:
 - zorgvuldige aandacht te besteden aan het verwijderen van opruiende en kwetsende bijdragen aan het interactief gedeelte op de vvd-website op internet.
 - voldoende en kwalitatief goede aandacht te besteden aan het allochtonen beleid.
 10. Besloten wordt een telegram te sturen aan HM de Koningin
 11. Besloten wordt mr. drs. F. Bolkestein te benoemen tot erelid van de VVD
 12. Besloten wordt te benoemen als lid van het hoofdbestuur :
drs H.B. Eenhoorn, voorzitter
jhr R.G.P. Sandberg tot Essenburg, vice voorzitter
mevr. S. Van Heemskerck Pillis-Duvekot, vice voorzitter
drs. M. Kuperus RC, penningmeester
en M.G.J. Harbers, secretaris voor de organisatie
 13. Besloten wordt het protocol VVD-JOVD aan te nemen.
 14. Voorstel 3 van de kamercentrale Leiden (briefnr. 100005) is ingetrokken onder toezegging dat het hoofdbestuur zich bewust is van de strekking van de motie.
 15. Voorstel 4 van de kamercentrale Den Helder (briefnr. 100002) is ingetrokken.
 16. Voorstel 5 van de afdeling Den Haag is afgewezen.
 17. Voorstel 6 van de kamercentrale Leiden (briefnr. 1000007) is ingetrokken.
 18. Voorstel 7 van de kamercentrale Leiden (briefnr. 1000008) is ingetrokken.
 19. Voorstel 8 van de kamercentrale Leiden (briefnr. 1000009) is ingetrokken.
 20. Voorstel 9 van de ondercentrale Haarlem-Velsen (briefnr. 000132) is ingetrokken onder toezegging dat in het reglement wordt vastgelegd dat de door de JOVD nieuwe stijl voorgedragen vertegenwoordiger in het kamercentralebestuur dezelfde rechten en plichten heeft als de overige leden van het bestuur.

1.1.6. Hoofdbestuur

▪ *Vergaderingen*

Het hoofdbestuur vergaderde in het verslagjaar 14 keer, namelijk op 18 januari, 1 februari, 15 maart, 12 april, 10 mei, 7 juni, 21 juni, 6 september, 27 september, 18 oktober, 8 november, 29 november en 13 december. De vergadering van 22 februari vond geen doorgang i.v.m. een te marginale agenda, maar het hoofdbestuur werd via een schriftelijke ronde (meningenformulier) verzocht te besluiten over de voorgelegde onderwerpen. Buitendien vergaderde het hoofdbestuur op 30 januari gezamenlijk met de Statenfracties in de vergaderzaal van het provinciehuis van Utrecht, over de door het hoofdbestuur opgestelde ontwerp-kandidatenlijst voor de Eerste Kamerverkiezingen.

Een veelheid aan onderwerpen, hamerstukken, rapportages en politieke discussies zijn onderdeel geweest van de besprekingen in het hoofdbestuur. De (gevolgen van de) meeste onderwerpen en besluiten zijn elders in dit jaarverslag weergegeven bij de desbetreffende portefeuilles.

- *Jaarplan*

In het najaar stelde het hoofdbestuur het jaarplan 2000 vast. De titel van het jaarplan is Open Vensters. Daarin werd een aantal prioriteiten voor het beleid aangegeven: communicatie beleid, inhoudelijke discussie, vorming en scholing en ledenwerving en kiezersbinding. Om deze beleidsvelden tactisch in te kunnen vullen werden de volgende activiteiten opgepakt: ontwikkeling van de nieuwe media, actuele en interactieve politieke discussies, verdergaande ontwikkeling van de kaderschool en permanente profilering.

Met de titel van het jaarplan geeft het hoofdbestuur aan dat communicatie tweerichtingen verkeer is. Het hoofdbestuur geeft aan in contact te willen staan met de leden, met de bestuursleden van centrales en afdelingen, met de kiezers en met de sympathisanten. Het hoofdbestuur wilde vernemen wat er speelt en welke meningen er zijn. De inhoudelijke discussie en de ontwikkelingen van de internettoepassingen zijn maar enkele voorbeelden van de mogelijkheden om interactief bezig te zijn. Geen ivoren toren, maar open vensters om goed te kunnen communiceren.

- *Huisvesting*

Op 15 maart besloot het hoofdbestuur onderzoek te doen naar een andere huisvesting voor het algemeen secretariaat. Het mooie maar onpraktische grachtenpand aan de Koninginnegracht, dat nu ruim 25 jaar in bezit is van de VVD, voldoet thans niet meer aan de vereisten voor een adequaat en modern secretariaat en dito huisvesting voor de medewerkers. Naar verwachting zal dit onderzoek in de loop van 2000 leiden tot besluitvorming over daadwerkelijke verhuizing.

- *Kort geding*

Op 10 mei nam het hoofdbestuur kennis van de voor de VVD positieve uitslag van een kort geding dat plaatsvond op 14 april. Het Politiek Geuzenberaad, een organisatie met als doel het bevorderen van de democratisering door het nastreven van een evenredige vertegenwoordiging van alle maatschappelijke groeperingen binnen de staatsrechtelijk vertegenwoordigende lichamen, met onafhankelijke kandidaten, spande een proces aan tegen de VVD, de PvdA, D'66, GroenLinks en de SP. De eis was de openbare en schriftelijke verklaring van de betrokken partijen dat partijleden in de Provinciale Staten volledig vrij zijn om bij de verkiezingen voor de Eerste Kamer de kandidatenlijst ook van andere partijen dan de hunne te ondersteunen. De VVD nam een coördinerende rol op zich en voerde namens de overige partijen (met uitzondering van de SP) het kort geding, hetgeen de President van de rechtbank de uitspraak ontlokte dat dit een geweldige gelegenheidscoalitie was.

De uitspraak van de President in de aan hem voorgelegde zaak was overduidelijk. Het is niet onrechtmatig van een politiek partij om partijpolitieke of partijreglementaire maatregelen te nemen tegen een Statenlid die een kandidatenlijst ondersteunt van een niet-partijlid. Een Statenlid is vrij om zich anders op te stellen dan wat de partijlijn aangeeft, maar de vereniging heeft eveneens de vrijheid om aan zo'n opstelling verenigingsrechtelijke consequenties te verbinden.

- *Retraite*

Op vrijdag 24 en zaterdag 25 september hield het hoofdbestuur te Zeist onder leiding van drs. H.B. Eenhoorn een retraite. Op zaterdag waren ook de (niet politieke) adviseurs van het hoofdbestuur en de staf aanwezig. De belangrijkste besluiten van het hoofdbestuur betroffen de speerpunten van beleid: moderne media, inhoudelijke discussie, vorming en scholing en permanente profilering. Daarnaast werd besloten vanaf 2000 één maal per maand te vergaderen in plaats van om de drie weken. Dientengevolge werd er aan het wekelijkse overleg van partijvoorzitter, vice-voorzitters, algemeen secretaris en penningmeester meer bevoegdheid gemandateerd voor het regelen van de going concern-zaken. Tenslotte werd in deze retraite de eerste aanzet gezet tot een heroriëntatie op de inhoud, frequentie en functie van het partijorgaan Vrijheid en Democratie.

- *Bezoek kamercentrales*

In het najaar van 1999 heeft het hoofdbestuur opnieuw het plan opgepakt om een bezoek te brengen aan alle kamercentrales. Voor het einde van 2000, worden alle kamercentrales door een delegatie van het hoofdbestuur bezocht. De aftrap van het bezoek vond plaats op 28 oktober in de KC Den Bosch, op 3 november werd de KC Den Haag bezocht en op 18 november de KC Groningen, de KC Overijssel ontving het hoofdbestuur op 6 december. Het programma voorzag telkenmale in een korte introductie door een aantal leden van het hoofdbestuur over de onderlinge communicatie en de financiële situatie van de partij. Vanuit de kamercentrales werden veelal ook discussiepunten aangedragen. Er was steeds ruime gelegenheid voor (informele) gedachtewisseling met de lokale bestuursleden.

- *De samenstelling hoofdbestuur vanaf 29 mei 1999 was als volgt:*

drs. H.B. Eenhoorn, voorzitter, jhr. R.G.P. Sandberg tot Essenburg, vice-voorzitter, mevr. S. van Heemskerck Pillis-Duvekot, vice-voorzitter, ir. A.J. Korff, algemeen secretaris, drs. M. Kuperus, penningmeester, mevr. C.R. Baljé-Rijnders, mevr. W.J.M. Bregman-Kaaks, mevr. drs. H.L. Pieters, M.G.J. Harbers, drs. F.Z. Szabo, ing. P.H. Tirion, dr. L. Ginjaar, adviseur Eerste Kamer, H.F. Dijkstal, adviseur Tweede Kamer, mr. J.G.C. Wiebenga, adviseur Europees Parlement, drs. E. Haaksman, adviseur VVD-Bestuurdersvereniging, mevr. W.C.M. van Ark-Hessing, adviseur Organisatie Vrouwen in de VVD, mevr. drs. O.F. Scheidel, Lid beneden de 30 jaar.

• Portefeuilleverdeling hoofdbestuurleden 1999

PORTEFEUILLE	HB-LID	PRIMAIR	SECUNDAIR
Partijvoorlichting Fracties Bewinders	drs. H.B. Eenhoorn <i>Voorzitter</i> jhr. R.G.P. Sandberg <i>Vice-voorzitter</i> mevr. S. van Heemskerck <i>Vice-voorzitter</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ algehele leiding ▪ politieke contacten met fracties ▪ voorlichting vanuit de partij ▪ in- en externe communicatie 	<ul style="list-style-type: none"> • lid van de partijraad (voorzitter) ▪ curator Teldersstichting ▪ lid van het uitvoerend comité van de LI ▪ lid van de raad van de ELDR ▪ plv. internationaal secretaris • plv. voorzitter • plv. statuten en reglementen • plv. partijcommissies • adviserend lid partijraad • bestuurslid Dresselhuysfonds • plv. voorzitter
Inhoudelijke Discussie Partijcommissies Teldersstichting	mevr. S. van Heemskerck Pillis-Duvekot Vice-voorzitter	<ul style="list-style-type: none"> • inhoudelijke discussie in de VVD ▪ partijcommissies regio Dordrecht en Utrecht 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ curator Teldersstichting ▪ adviserend lid van de partijraad
Internationale Zaken	drs. F.Z. Szabo Secretaris voor de organisatie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ coördinatie van de organisatorische activiteiten van de partij op internationaal terrein ▪ Midden- en Oost-Europa-programma ▪ contacten met de besturen van liberale partijen in het buitenland ▪ organisatie inhoudelijke discussie korte termijn met betrekking tot buitenland, Europa, ontwikkelings-samenwerking en Defensie ▪ betrekkingen met de ELDR/LI/LIGN 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ adviserend lid van de partijraad ▪ lid van de raad van de ELDR ▪ adviserend bestuurslid van de LIGN ▪ Raad van toezicht Stichting NZA. ▪ lid van het uitvoerend comité van de LI

ORTEFEUILLE	HB-LID	PRIMAIR	SECUNDAIR
Organisatie Ledenservice	<i>ir. A.J. Korff</i> <i>Algemeen secretaris</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ functioneren en organisatie van de partij ▪ functioneren en organisatie algemeen secretariaat ▪ statuten en reglementen regio Den Haag en Leiden 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ adviserend bestuurslid van de VVD-Bestuurdersvereniging ▪ plv. penningmeester ▪ secretaris en lid partijraad
Financiën	<i>drs. M. Kuperus</i> <i>Penningmeester</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ financieel beheer van de partij ▪ contributies en giften ▪ subsidiestromen regio Haarlem en Amsterdam 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ voorzitter van het HB-KC penningmeestersoverleg ▪ adviserend lid van de partijraad ▪ bestuurslid van het Dresselhuysfonds ▪ plv. adviserend bestuurslid van de VVD-Bestuurdersvereniging
Vorming en Scholing	<i>M.G.J. Harbers</i> <i>Secretaris voor de organisatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vorming en scholing regio Den Helder en Rotterdam 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ voorzitter van de LCV ▪ plv. kader, planning en begeleiding ▪ adviserend lid van de partijraad ▪ plv. ouderenbeleid ▪ plv. voorzitter LCJ
KPB	<i>jhr. R.G.P. Sandberg</i> <i>Vice-voorzitter</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kaderplanning en begeleiding ▪ regio Tilburg en Zeeland 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ plv. algemeen secretaris
Interne media Ledenbehoud	<i>mevr. W.J.M. Bregman-Kaaks</i> <i>Secretaris voor de organisatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vrijheid & Democratie ▪ Interne communicatie ▪ Ledencontacten ▪ regio Drenthe en Flevoland 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ plv. adviserend bestuurslid ▪ Organisatie Vrouwen in de VVD ▪ plv. positieve actie ▪ adviserend lid van de partijraad

PORTEFEUILLE	HB-LID	PRIMAIR	SECUNDAIR
<i>Campagne</i> <i>Publiciteit en externe media</i> <i>Ledenwerving</i>	<i>mevr. drs. H.L. Pieters</i> <i>Secretaris voor de organisatie:</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ verkiezingscampagnes ▪ externe communicatie ▪ ledenwerving ▪ regio Gelderland en Limburg 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ voorzitter van de LPC ▪ adviserend lid van de partijraad
<i>Zwevende kiezer</i> <i>Marktonderzoek</i>	<i>ing. P.H. Tirion</i> Secretaris voor de organisatie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ contacten met (zwevende) kiezer ▪ marktonderzoek ▪ nieuwe media ▪ regio Overijssel en Den Bosch 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ plv. in- en externe communicatie ▪ plv. voorzitter LPC ▪ adviserend lid van de partijraad
	<i>Mevr. C.R. Baljé-Rijnders</i> <i>Secretaris voor de organisatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ contacten met (zwevende) kiezer ▪ marktonderzoek ▪ nieuwe media ▪ regio Groningen en Friesland 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ plv. voorzitter LCV ▪ adviserend lid van de partijraad
PORTEFEUILLE	COÖRDINEREND PORTEFEUILLE HOUDER	PRIMAIR	SECUNDAIR
<i>Jongeren</i>	<i>mevr. C.R. Baljé-Rijnders</i> <i>Secretaris voor de organisatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ coördinatie jongerenbeleid ▪ betrekkingen met de JOVD 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ voorzitter L.C.J
<i>Ouderen</i>	<i>mevr. W.J.M. Bregman-Kaaks</i> <i>Secretaris voor de organisatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ coördinatie ouderenbeleid ▪ betrekkingen met ouderenorganisaties 	
<i>Vrouwen</i>	<i>jhr. R.G.P. Sandberg</i> <i>Vice-voorzitter</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ positieve actie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ adviserend bestuurslid van de Organisatie Vrouwen in de VVD
<i>Innovatie</i>	<i>ing. P.H. Tirion,</i> <i>Secretaris voor de organisatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ innovatie in de partij 	

1.1.7. POK

Het overleg tussen het hoofdbestuur en de kamercentrale voorzitters kwam in het verslagjaar 7 keer regulier bijeen op de zaterdagen 30 januari, 27 maart, 15 mei, 19 juni, 18 september, 6 november en 11 december. Tevens werd het POK op 20 mei in een extra sessie bijeengeroepen.

In het reguliere POK werden de door het hoofdbestuur genomen besluiten besproken. Daarnaast was er ruime gelegenheid om met de politieke vertegenwoordigers van gedachten te wisselen over onderwerpen die de regio's sterk bezighouden. Bijzondere vermelding dient de discussie in het POK van 19 juni over de gehouden voorkeursakties die met name in het Europese Parlement tot doorkruising van de door de algemene vergadering vastgestelde kandidatenlijst had geleid. Naar aanleiding van deze discussie in het POK stelde het hoofdbestuur overigens de commissie voorkeursakties in waarin ondermeer de twee meest betrokken kamercentrale voorzitters (Den Bosch en Haarlem) zitting hadden.

Het extra bijeengeroepen POK op donderdag 20 mei gaf gelegenheid om met hoofdbestuur en de politieke vertegenwoordigers van gedachten te wisselen over de oorzaak en gevolgen van de "nacht van Wiegel" op dinsdag 18 mei, naar aanleiding van de stemuitslag in de Eerste Kamer over het correctief referendum.

1.1.8. Waarderingsvormen

- *Ontvangers VVD-Thorbeckepenning*

1. De heer H.M. van den Heuvel
2. De heer R. Busé
3. De heer R.K. Brandenburg
4. De heer H.P. Talsma
5. Mevrouw A. van Leeuwen-Gijsberts
6. De heer drs. W.K. Hoekzema
7. De heer C. de Graaff
8. Mevrouw P. van der Vlies-Smits
9. De heer drs. W. Pieké
10. De heer L. Timmermans
11. De heer E. Kroskinski
12. Mevrouw C.S. Rietbergen-van den Bosch

- *Ontvangers mr. D.U. Stikkerplaquette*

1. De heer ir. P. Loos
2. De heer R.J. Clevering
3. De heer H.A. van Nieuwenhuizen
4. De heer T.F.J. Jansen
5. De heer ing. J.P. Hofman
6. De heer Joh.D. van Dijk
7. De heer H.B. van der Goot
8. Mevrouw mr. B. Kortenhoff-Neppérus
9. Mevrouw mr. J.E.S. Larive
10. De heer drs. F.A. Wijsenbeek
11. De heer R. Schroteboer
12. De heer mr. J.F.C. Knapp
13. De heer mr. C.A.M. Verpalen
14. De heer drs. H.J. Brillman

15. De heer A. Overheul
16. Mevrouw D.H.J. Kroos-van der Meij
17. De heer P. Boom
18. De heer B.W.P. Jansen
19. De heer ir. J. Goudriaan

- *Ontvangers oorkonde Erevrijwilliger*

1. Mevrouw M. van Zunderd-Gerrits
2. De heer P.G. van Eck
3. Mevrouw W.L. Peeters
4. De heer M.J.H. Udo

1.1.9. Algemeen secretariaat

- *In het verslagjaar zijn de volgende medewerkers in dienst getreden:*

mevr. M. Toghyani, Ledenadministrator per 8 februari 1999; mevr. drs. E. Osseweijer, Assistent Vorming en Scholing / Assistent internationale zaken per 15 maart 1999; mevr. S.C.J. ten Cate, directiesecretaresse per 1 september 1999, mevr. C.C.M. de Kok, cursuscoördinator per 1 september 1999, M. Roeleveld, assistent huismeester per 1 september 1999; drs. J.A. de Haan, assistent politiek per 1 januari 2000.

- *De volgende medewerkers zijn vertrokken:*

mevr. G. Kalkman, ledenadministrator, per 31 januari 1999; mevr. C. Slotboom, bestuursassistent Vorming en Scholing per 1 februari 1999, drs. L.H.M. Osterholt, bestuursassistent politiek, per 1 april 1999; E. Bouma, campagne assistent, per 1 juni 1999, mevr. D. Koetsier, directiesecretaresse, per 31 juli 1999; R. Martillia, assistent-huismeester, per 31 juli 1999; mevr. E.A. van der Zwan, cursuscoördinatrice, per 31 juli 1999; mevr. drs. Y. Hoekstra, bestuursassistent bestuurszaken, per 31 december 1999; mevr. mr. B.E. van der Linde, bestuursassistent politiek, van 1 mei tot en met 31 december 1999.

- *Statistiek*

Het algemeen secretariaat (inclusief de Haya van Somerenstichting, VVD-bestuurdersvereniging en Organisatie Vrouwen in de VVD) omvatte per ultimo 1999 22,55(VVD) en 2,07 (gelieerd)= 23,62 formatieplaatsen, 25 (VVD) +3 (gelieerd)= 28 (+ één vacature) personen waarvan, 13 mannen en 15 vrouwen.

Het algemeen secretariaat bestond per 1 januari 2000 uit de volgende medewerkers:

Hans Alberts, Henk Boer, Mathieu Borsboom, Sandra ten Cate, Andreas Dijk, Reny Dijkman, Petra Ginjaar, Marjan de Goede, Til Goergen-Coenen, Joost de Haan, Jolanda van Heukelom, Gytha Hoekstra, Vincent Janssen, Mila Klun, Karin de Kok, Jan Maris, Anneke van Oosten, Esther Osseweijer, Martin Roeleveld, Marita Smit, Ron Smit, Bert van der Stoel, Mitra Toghyani, Loes Trompet, Maaike van Utrecht, Roger van de Wetering, Wim de Zwart, Daan Zwart.

1.1.10. Commissie van beroep

De commissie bestond uit W.J.A. van den Berg, voorzitter en de leden mevr. T. Blom-de Kock van Leeuwen en drs. M.A.J. Knip. De commissie heeft op 11 februari 1999 een aantal uitspraken gedaan:

- *Pijnacker*

Nadat de commissie het hoofdbestuur in zijn vergadering van 18 januari eerst had verzocht een extra onderzoek te doen naar de gang van zaken in de afdeling Pijnacker en het hoofdbestuur dit verzoek had afgewezen, deed de commissie uitspraak. Het beroep van drie leden van de afdeling tegen het besluit hen uit het lidmaatschap te ontzetten op grond van het accepteren van een plaats op een niet VVD-kandidatenlijst voor de Gemeenteraadsverkiezingen, werd ongegrond verklaard.

- *Raalte*

De commissie boog zich ook over het verzoek van een voormalig lid van de afdeling Raalte om opnieuw als lid te worden toegelaten. De commissie stelde dit lid in het gelijk.

- *Hilversum*

De commissie deed uitspraak in een zaak van twee leden uit Hilversum tegen een besluit van het hoofdbestuur van 18 mei 1998 hen uit het lidmaatschap te ontzetten op grond van het accepteren van een plaats op een niet VVD-kandidatenlijst voor de Gemeenteraadsverkiezingen, doch dit beroep werd ongegrond verklaard.

- *Uithoorn*

Drie leden van de afdeling Uithoorn werden in het gelijk gesteld in hun beroep tegen een besluit van het hoofdbestuur hen uit het lidmaatschap te ontzetten op grond van het accepteren van een plaats op een niet VVD-kandidatenlijst voor de Gemeenteraadsverkiezingen. De commissie stelde hiervoor de voorwaarde dat geen lidmaatschap van de afdeling zou worden aangegaan tot 1 januari 2003. Dit betekent feitelijk dat betrokkenen landelijk lid zijn tot deze datum.

1.1.11. Archiefbehartiging

De wereld is in verandering en de archiefwereld blijft niet achter. Zo kan men kort gezegd de ontwikkelingen in de afgelopen periode voor het VVD-archief kenschetsen. Door de fusie in 1997 van een aantal organisaties in het Nederlands Audiovisueel Archief (NAA) verhuisde de tot het NAA behorende archiefonderdelen van de VVD naar de hoofdvestiging in Hilversum. Die personen die vaker dit onderdeel van het jaarverslag lezen, kunnen zich wellicht nog herinneren dat onder meer de *Stichting Film en Wetenschap* waar de VVD lange tijd een goede relatie mee onderhield, opgegaan is in het NAA.

In verband met de beperking van het archiefdepot van het *Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen* (DNPP) is in 1999 door het hoofdbestuur ingestemd met het verzoek van het DNPP om de door het DNPP beheerde VVD-archieven over te brengen naar het magazijn van de Universiteitsbibliotheek van de RU Groningen. In totaal werd als gevolg hiervan ongeveer 45 meter VVD archief naar de UB overgebracht. Daar het partijarchief nog steeds wordt aangevuld, is door het DNPP tevens 75 meter extra plankruimte voor uitbreiding gereserveerd waardoor er aan de eenheid van het archief niet zal worden getornd.

Binnen het algemeen secretariaat werd er in het dynamisch archief een grote mate van coherentie verwezenlijkt. Was er in de afgelopen jaren veelal sprake van het wegwerken van achterstanden, in 1999 werden nieuwe projecten opgepakt en in het archief ingebed, waardoor de meerwaarde van het archief voor de eigen organisatie is toegenomen. Vermelding verdient dat de voor het eerst de werkzaamheden van het internationaal secretariaat in de periode 1992-1998 in het archief toegankelijk zijn gemaakt. Daarnaast werden de archieven rond de voorlichting van de partij, waaronder die van verschillende verkiezingscampagnes, opgenomen, ontsloten en verwerkt,

waardoor een te lang onderbelicht aspect van het hoofdbestursbeleid van de afgelopen jaren nu toegankelijk is.

De 11e editie van het *Documentenregister* van de VVD werd op 16 maart gepubliceerd. In dit register waren er nieuwe toevoegingen aan de reeds lange lijst van door de VVD uitgegeven publicaties toegevoegd waaronder een aantal oudere publicaties, door schenking verkregen. Schenkingen aan het hoofdbestuur van archieven of archiefonderdelen vinden overigens sinds een aantal jaren steeds minder plaats. Op het eerste gezicht zou gezegd kunnen worden dat dit een goede ontwikkeling is, want de verwachting ontstaat daarmee dat afdelingen, centrales en particulieren ieder voor zich een goede bestemming vinden voor het verleden van de eigen achtergrond. Echter, met de toegenomen computerisering van onze maatschappij, een ontwikkeling die ook voor archieven verstrekkende gevolgen heeft, bestaat ook de mogelijkheid dat bestanden en daarmee het eigen verleden met een druk op de knop gewist worden. Nog kan het verleden grotendeels gereconstrueerd worden uit de huidige bestanden, maar de hierboven gesignaleerde ontwikkeling is een bron van grote zorg bij het ontwikkelen van een archiefbeleid voor de VVD.

1.2. Kaderplanning en begeleiding

In het verslag jaar is een ad hoc werkgroep een onderzoek begonnen naar de resultaten van het lopende beleid en de inventarisatie van de wensen en mogelijkheden voor de toekomst. De werkgroep had als opdracht het selectie systeem voor functies in kaart te brengen, welke (Top)functies er zijn en/ of door VVD-ers worden bezet, de wijze waarop geschikte personen bekend worden gemaakt, de werking van de op het algemeen secretariaat aanwezige database LIFTS en de financiële en personele mogelijkheden en benodigdheden die voor een adequaat beleid voorhanden dienen te zijn. Naar verwachting zal de werkgroep in de loop van 2000 dit onderzoek kunnen afsluiten met een advies aan het hoofdbestuur.

1.3. Ledenadministratie

1.3.1. Afdelingen en centrales

In 1999 zijn er 8 afdelingen opgeheven en ontstonden er door samenvoeging 4 nieuwe afdelingen. Tevens werden er 2 ondercentrales opgeheven en ontstond er 1 nieuwe ondercentrale.

OUDE AFDELINGEN/O.C.		NIEUWE AFDELINGEN/O.C.
Afd	Afd.Dalfsen, Nieuwleusen	NieuwDalfsen
Afd.	Bergen, Egmond, Schoorl	Bergen N.H
Afd.	Nijkerk, Hoevelaken	Nijkerk-Hoevelaken
Afd.	West-Bommelerwaard	Zaltbommel
Oc.	Nijmegen, Over-Betuwe	De Waalsprong

Traditioneel werd in het verslagjaar van ca. éénderde van de afdelingen en centrales een jaarverslag ontvangen.

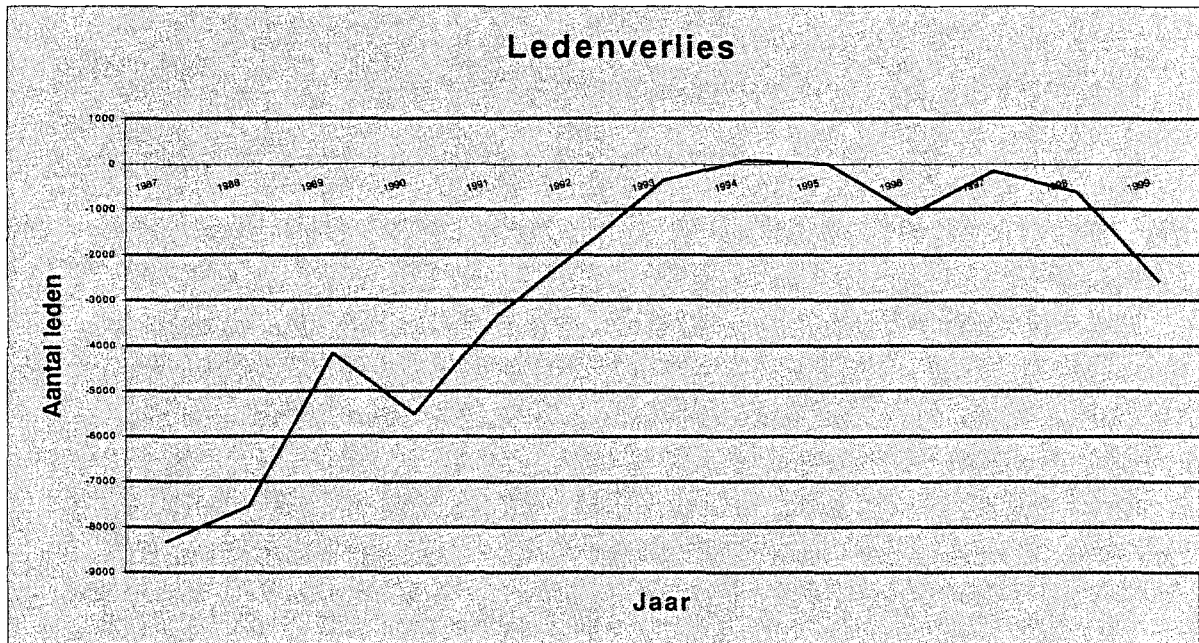
OVERZICHT VAN AFDELINGEN PER KAMERCENTRALE EN ONTVANGEN JAARVERSLAGEN

KAMERCENTRALE	ONDER-CENTRALES	AANTAL AFDELINGEN	JAAR-VERSLAGEN
A 's- Hertogenbosch	2	39	17
B Tilburg	4	27	9
C Gelderland- Arnhem	9	47	14
D Gelderland -Nijmegen		25	
E Rotterdam	1	1	1
F Den Haag	1	1	
G Leiden	9	46	13
H Dordrecht	11	43	14
I Amsterdam	1	1	1
J Den Helder	4	42	12
K Haarlem	3	24	7
L Zeeland	6	12	10
M Utrecht	6	36	30
N Friesland	5	30	7
O Overijssel	7	40	14
P Groningen	7	25	2
Q Drenthe	0	12	9
R Limburg	6	41	15
S Flevoland	0	5	2
Totaal	82	497	177
		excl. buitenland 492	

1.3.2. Ledenontwikkeling
Ontwikkeling ledenbestand 1986 - 1999

Jaar	Aantal leden	Bruto aanmelding	Bruto afname	Netto mutatie	% mutatie
1986	84617				
1987	76282	2508	10843	-8335	-9,85
1988	68735	2102	9649	-7547	-9,89
1989	64554	5026	9207	-4181	-6,08
1990	59047	2906	8413	-5507	-8,53
1991	55654	1940	5333	-3339	-5,75
1992	53754	3905	5805	-1900	-3,42
1993	53390	5097	5462	-365	-0,68
1994	53465	5195	5120	75	0,14
1995	53465	5066	5066	0	0
1996	52355	4040	5150	-1110	-2,12
1997	52197	4683	4841	-158	-0,3
1998	51585	4208	4820	-612	-1,19
1999	48991	3182	5776	-2594	-5,03

Het ledenbestand nam in 1999 af met 5% . Dit werd voornamelijk veroorzaakt door een daling van het aantal nieuwe leden. De daling is daarmee terug op het niveau van 1991.

Indien de ontwikkeling binnen de kamercentrale Gelderland niet in beschouwing wordt genomen, aangezien daar een verschuiving is opgetreden van leden door de samenvoeging van twee ondercentrales, dan is de grootste ledendaling opgetreden in de KC Limburg. De minste ledenverlies vond plaats in de KC's Tilburg, Leiden en Flevoland.

Ontwikkeling ledenbestand per kamercentrale 1994 - 1999

KAMERCENTRALE	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Mutatie 1999	Mutatie 1999
A 's - Hertogenbosch	2588	2633	2550	2518	2569	2457	-112	-4,4%
B Tilburg	2924	2945	3026	2920	2876	2822	-54	-1,9%
C Gld - Arnhem	5247	5206	4995	5057	4898	4548	-350	-7,1%
D Gld - Nijmegen	1168	1230	1169	1184	1216	1359	143	11,8%
E Rotterdam	1137	1208	1195	1217	1216	1177	-39	-3,2%
F Den Haag	1938	1951	1901	1849	1808	1763	-45	-2,5%
G Leiden	5506	5505	5358	5344	5218	5117	-101	-1,9%
H Dordrecht	4300	4266	4160	4188	4133	3920	-213	-5,2%
I Amsterdam	1302	1377	1385	1436	1511	1476	-35	-2,3%
J Den Helder	3029	3018	3047	3030	2940	2825	-115	-3,9%
K Haarlem	3985	3982	3960	3861	3686	3540	-146	-4,0%
L Zeeland	1801	1778	1733	1722	1697	1606	-91	-5,4%
M Utrecht	4830	4856	4702	4606	4531	4362	-169	-3,7%
N Friesland	2418	2372	2332	2323	2275	2180	-95	-4,2%
O Overijssel	3116	3079	3005	2975	2914	2765	-149	-5,1%
P Groningen	2295	2267	2211	2165	2135	2035	-100	-4,7%
Q Drenthe	2741	2681	2581	2492	2380	2262	-118	-5,0%
R Limburg	2118	2119	2060	2292	2245	2082	-163	-7,3%
S Flevoland	811	810	788	808	798	786	-12	-1,5%

1.3.3. Opbouw van het ledenbestand

De verhouding tussen mannen en vrouwen en de verschillende leeftijdsgroepen was in 1999 als volgt:

	Onbekend	< 18 jaar	18 – 29	30 – 39	40 - 49	50 - 59	60 - 69	70 - 79
mannen	2270	12	1981	3661	4767	7976	5725	4644
	Onbekend	< 18 jaar	18 – 29	30 – 39	40 - 49	50 - 59	60 - 69	70 - 79
vrouwen	2451	4	543	1161	2781	3194	2182	2243

1.4. Vorming en Scholing

1.4.1. Activiteiten

- *Lokale en regionale cursussen en trainingen*

De cursussen op regionaal niveau blijven de basis van alle vormings- & scholingsactiviteiten. In 1999 zijn in totaal 94 regionale cursussen georganiseerd, ruim de helft minder dan in 1998 (ca 200). Als reden voor deze teruggang kan onder meer genoemd worden het inlasten van een rustperiode na 4 campagnes kort op elkaar.

- *Kaderschool*

Speerpunt van beleid van de Haya van Somerenstichting is de Kaderschool. De Kaderschool bestaat uit vier elementen: de Kadercursus, de Centrale Kadertraining, de Regionale Kadertraining en de Masterclass. Tijdens het traject bestond de mogelijkheid beoordeeld te worden. De beoordelingen zijn uitgevoerd door de Beoordelings- en Begeleidingscommissie (BBC). In 1999 zijn 79 deelnemers beoordeeld. Zij hebben na afloop van het traject hun beoordeling samen met een gericht ontwikkelingsadvies toegestuurd gekregen.

- *De Kadercursus*

De Kadercursus 1999 besloeg vier zaterdagen in Utrecht. De doelstelling van de Kadercursus is het aanbieden van een kwalitatief goede cursus met een lage toegangsdrempel voor (aankomende) VVD-kaderleden. Aan de Kadercursus hebben in 1999 ruim 200 deelnemers meegedaan. Samen met de overwegend jonge samenstelling een teken dat aan de doelstelling ruimschoots voldaan is. De Kadercursus wordt in samenwerking met de JOVD georganiseerd.

- *De Centrale Kadertraining*

Uit de deelnemersgroep van de Kadercursus is een groep van 26 deelnemers geselecteerd voor de Centrale Kadertraining. Deze bestaat uit drie vaardigheidstrainingen en twee integratieweekenden. Aan de hand van presentatie- en forumtrainingen zijn de deelnemers klaargestoomd voor een prominente rol in de politieke of bestuurlijke arena.

- *Regionale Kadertrainingen*

In 1998 zijn de eerste pilot regionale kadertrainingen georganiseerd. In 1999 is dit beleid doorgezet. In totaal vonden er 6 regionale kadertrainingen plaats. Met de regionale kadertrainingen wordt beoogd op regionaal niveau een training aan te bieden die kennis en vaardigheden integreert. Ook wordt beoogd meer samenhang en -werking te realiseren in het regionale cursusaanbod.

- *Masterclass*

In 1999 heeft de eerste pilot masterclass plaatsgevonden. Een masterclass is een training op hoog niveau voor een geselecteerde, homogene doelgroep. In een professionele tv-studio en onder professionele begeleiding zijn VVD-wethouders en -fractievoorzitters en VVD-lijsttrekkers voor de verkiezingen van Provinciale Staten voorbereid op media-optredens. Aan de masterclass hebben in

totaal 10 personen deelgenomen. De ervaringen met de masterclass waren positief. Inmiddels heeft dat geresulteerd in het ontwikkelen van meer masterclasses in de komende jaren.

1.4.2. Landelijke activiteiten

▪ *Train-de-trainer*

Op 15 en 16 januari heeft de Haya van Somerenstichting, samen met het secretariaat Vorming & scholing van de JOVD, wederom een weekend voor inleiders en trainers georganiseerd. Aan dit weekend hebben in 1999 met name veel nieuwe trainers deelgenomen.

▪ *Studiedag Culturele Verschillen*

In opdracht van het hoofdbestuur heeft de Haya van Somerenstichting op 30 januari 1999 de studiedag culturele verschillen georganiseerd. Bij deze bijeenkomst, die plaatsvond in Utrecht, waren ruim 80 belangstellenden aanwezig. Tijdens de dag is uitvoerig gediscussieerd. De conclusie was dat communicatie tussen verschillende bevolkingsgroepen van het grootste belang is en dat integratie een tweezijdig proces is. Slotconclusie was dat de VVD moet doorgaan met de discussie over de praktische oplossingen voor problemen met integratie.

▪ *Landelijke dag voor vrijwilligers "onbegrensde mogelijkheden"*

In het kader van de verkiezingscampagne heeft de Haya van Somerenstichting in samenwerking met de afdeling voorlichting de landelijke dag voor vrijwilligers georganiseerd. Hierin ging ook de traditionele landelijke Vormings- en Scholingsdag op. De dag had als belangrijkste doelstelling de vrijwilligers, die een niet te onderschatten rol spelen in de verkiezingscampagnes, te motiveren en te ondersteunen. De deelnemers kregen verschillende workshops aangeboden, onder andere inhoudsbepaling voor de verkiezingscampagnes, omgaan met de media, cursusaanbod en -organisatie en talentcoaching en kaderontwikkeling. De dag vond plaats op 6 februari in Hilversum en trok circa 250 belangstellenden.

▪ *Training Kandidaten Europees Parlement*

In de aanloop naar de Europese Verkiezingen is er een training voor de kandidaten voor het Europees Parlement verzorgd. In twee dagen tijd is er uitgebreid stilgestaan bij de verschillende aspecten die bij het voeren van campagnes en het zijn van kandidaat aan de orde komen.

▪ *Voorzittersdag*

Op 9 oktober 1999 is voor de derde maal de Landelijke Voorzittersdag georganiseerd. De dag vond plaats in Zeist. Ruim 130 afdelings-, OC- en KC-voorzitters konden in twee workshoprondes ervaringen en ideeën uitwisselen over zaken waarmee zij in de dagelijkse voorzitterspraktijk geconfronteerd worden. Na de lunch werden de meest opvallende uitkomsten uit deze workshops in de vorm van stellingen bediscussieerd. Onder leiding van dagvoorzitter mev. A.L.E.C. van der Stoel kon de zaal in discussie gaan met partijvoorzitter drs. H.B. Eenhoorn alsmede met enkele collega-voorzitters, die deelnamen aan een talkshow.

1.4.3. Stuurgroep Vorming & Scholing

De stuurgroep vorming & scholing is in 1999 in totaal 11 maal bijeengekomen. De belangrijkste onderwerpen van vergadering waren: ontwikkeling masterclasses, de kaderschool, train-de-trainer, training EP-kandidaten, de kadercursus, de voorzittersdag, ontwikkeling beoordelings- en begeleidingscommissie, herziening cursusaanbod, samenwerking met de JOVD.

De samenstelling van de stuurgroep vorming & scholing per 31-12-1999 was als volgt:
M.G.J. Harbers, voorzitter, mev. C.R. Baljé-Rijnders, plaatsvervangend voorzitter, drs. V.C. Janssen, secretaris, J.N.J. van den Broek, ir. F. van Dalen, mev. drs. H. Dijkgraaf, mev. C.C.M.

Smit, drs. D.D. Straat, mevr. J.A.E. van Olm-Koenen, adviseur namens de Organisatie Vrouwen in de VVD, mevr. drs. A. de Widt-Nieuwenhuizen, adviseur namens de bestuurdersvereniging, drs. M.L. Verheijen, adviseur namens de JOVD, mevr. drs. P.H. Ginjaar, adviserend lid.

1.4.4. Landelijke Commissie Vorming & Scholing

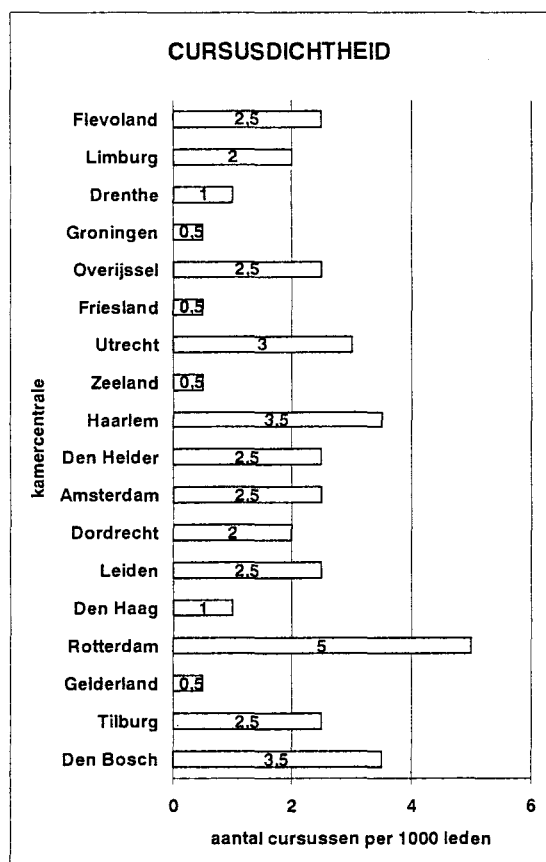
De LCV heeft in 1999 in totaal 6 keer vergaderd (5 keer in Utrecht, 1 keer in Vught), belangrijkste onderwerpen waren: leergang besturen, de kaderschool, het regionale en plaatselijke cursusaanbod van de Haya van Somerenstichting, de werving van deelnemers en diverse organisatorische aspecten, de toekomst van V&S binnen de VVD, leergang Provinciale Staten, voorzittersdag, de landelijke dag vorming & scholing.

Naast de leden van de stuurgroep vorming & scholing, bestond de LCV per 31-12-1999 uit de volgende leden en plaatsvervangende leden:

mevr. I.H.G.M. Kloosterman lid Den Bosch, C. Hulskes plv Den Bosch, H. Kamman lid Tilburg, mr. J.A.M. Lemans plv Tilburg, drs. E. van 't Hooft lid Gelderland, mevr. M.G. Roelofs plv Gelderland, mevr. drs. O.F. Scheidel lid Rotterdam, mevr. L.H. Mascini plv Rotterdam, mr. drs. Ch.D.A. Ruijgrok lid Den Haag, mevr. drs. E.J. Raap plv Den Haag, mevr. F.L.M. Scheffer-Teeuwisse lid Leiden, mevr. N.J. Colijn-Bouquet plv Leiden, mevr. H.H. de Jong-Kwant lid Dordrecht, L. Kamman lid Amsterdam, E. Sinke plv Amsterdam, mevr. Y.C. de Bont lid Den Helder, C. Oosters plv Den Helder, mevr. P.J. Noorduijn-van Rooijen lid Haarlem, mevr. C.A.

den Baars-Alberts lid Zeeland, drs. A. Ditetwig lid Utrecht

mevr. A. Wesstra plv Utrecht, G.J. v.d. Scheer lid Friesland, M.D. Valentijn lid Overijssel, R.J. Tiezema plv Overijssel, C.C. van Essen lid Groningen, P.H. Snijders lid Drenthe, mevr. drs. J. de Blécourt-Maas lid Limburg, A.W. Dijk adviseur namens de bestuurdersvereniging.

1.4.5. Statistiek cursussen

Uit dit overzicht blijkt dat er gemiddeld 2,5 cursussen per 1000 leden per kamercentrale worden georganiseerd. De kamercentrales Rotterdam, Den Bosch en Haarlem scoren ruim bovengemiddeld, de kamercentrales Gelderland, Den Haag, Zeeland, Groningen, Friesland en Drenthe scoren ruim beneden het gemiddelde.

HOOFDSTUK 2: POLITIEK

2.1. Inhoudelijke discussies (Themadagen)

De inhoudelijke discussie werd in 1999 gevoerd over belangrijke politieke onderwerpen, vaak met een actueel karakter. De rode lijn bij de keuze van de onderwerpen was de gedachte dat de politiek grote groepen kiezers moet aanspreken in haar keuze van de te bespreken onderwerpen..

Van de in het jaarplan 1999 opgenomen onderwerpen ter behandeling in themadagen, werd in dit kalenderjaar alleen de voorgenomen themadag belastingplan 21ste eeuw gerealiseerd. Er werden echter wel twee andere discussiedagen georganiseerd.

- *Themadag Defensie 2000*

Op zaterdag 23 oktober 1999 werden in het Instituut Defensie Leergangen te Rijswijk de knelpunten van het defensiebeleid aan de orde gesteld. Gedurende deze dag werden inleidingen gegeven door de volgende personen:

- prof. dr. K. Koch, hoogleraar RU Leiden, adviseur adviesraad internationale vraagstukken.
 - K. Homan, generaal-majoor der mariniers b.d. en verbonden aan het Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael.
 - drs. P.G.C. van Schie, wetenschappelijk medewerker van de Teldersstichting.
 - kolonel b.d. art. L.J.J. Dorrestijn, Nederlandse Officieren Vereniging.
- Inhoudelijk werd deze dag in samenwerking met de partijcommissie defensie vormgegeven.

- *Themadag belastingplan 21ste eeuw*

Als prelude op de parlementaire behandeling van het belastingplan 21ste eeuw werd op zaterdag 30 oktober 1999 in het Mercurehotel te Nieuwegein over de plannen van Minister Zalm en staatssecretaris Vermeend een themadag georganiseerd.

Gedurende deze dag sprak prof. dr. E.J. Bomhoff, hoogleraar aan de Universiteit Nijenrode, over het macrobeleid voor de 21e eeuw. Hier opvolgend gaf prof. mr. M.J. Ellis, hoogleraar aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, een toelichting op de internationale aspecten van de belastingwetsvoorstellen. Met behulp van deze input en aan de hand van zeven, door de partijcommissie belastingen ingebrachte, prikkelende stellingen werd onder leiding van de dagvoorzitter, mr. H.E. Koning, gediscussieerd met een panel bestaande uit de beide inleiders, fractievoorzitter H.F. Dijkstal en mevr. mr. B.M. de Vries, VVD-Tweede-Kamerlid.

- *Themadag Deregulering in het onderwijs*

Op maandag 29 november 1999 vond in de vergaderruimtes van het Tweede-Kamergebouw de VVD-themamiddag “deregulering in het onderwijs” plaats. Ter ondersteuning van de VVD-minister van Onderwijs Hermans en de VVD-fractie werden liberale uitgangspunten gebruikt om verschillende vragen ter discussie te stellen. Deze discussie vond plaats na een drietal boeiende gespreksinterviews met de volgende personen:

- J.J. Slechte, voorzitter commissie vermindering administratieve lastendruk bedrijfsleven
- prof. dr. A.M.L. van Wieringen, hoogleraar onderwijsbeleid UvA
- drs. L.M.L.H.A. Hermans, minister van OC en W

De partijcommissie onderwijs verzorgde de inhoudelijke ondersteuning voor deze themadag.

2.2. Partijraden

Het adviescollege partijraad kan politieke uitspraken doen en besluiten nemen namens de VVD. Zij wordt samengesteld conform artikel 34 .1 van het huishoudelijk reglement van de VVD. De inhoudelijke discussie heeft zich gericht op de in het Jaarplan 1999 genoemde partijraden welke hieronder zijn weergegeven.

- *ELDR verkiezingsprogramma*

Op de partijraad van zaterdag 23 januari werd gesproken over het verkiezingsmanifest 'Making the difference' van de ELDR . Diverse kanttekeningen werden door de partijraadsleden geplaatst bij de concepttekst. Deze opmerkingen zijn verwerkt in amendementen die op het ELDR Congres op 30 april in Berlijn voor het overgrote deel zijn overgenomen.

- *De toekomst van de Sociale Zekerheid*

Op 20 maart 1999 werd in theater 't Spant te Bussum aan de hand van drie stellingen aandacht geschonken aan de uitkomsten van de themadag die op 28 november 1998 in dit thema werd gehouden. Na verschillende inleidingen discussieerden de deelnemers met inleiders en de verschillende forumleden:

- J.F. Buurmeijer, voorzitter bestuur Landelijk Instituut sociale verzekeringen
- R.L.O. Linschoten, kroonlid SER en lid management team Interpolis
- Verzekeringen
- mr.P.T.A.M. Hanraets , lid partijcommissie Sociale Zaken
- dr. K. Groenveld, directeur prof. mr. B.M. Teldersstichting
- Mevr. J.F. Snijder-Hazelhoff, wethouder Sociale Zaken te Delfzijl,
- H.G.J. Kamp, lid Tweede Kamer VVD
- mr. J.E. Peper, voorzitter partijcommissie Sociale Zaken
- Mevr. N.H. van den Broek-Laman Trip, lid VVD-Eerste-Kamerfractie

Tijdens deze partijraadsvergadering stond de verdeling van de verantwoordelijkheden bij de uitvoering van het stelsel centraal.

- *Miljoenennota*

De jaarlijkse partijraad Miljoenennota vond plaats op zaterdag 2 oktober 1999 in theater 't Spant te Bussum. Na een plenaire toelichting op de Miljoenennota door de Minister van Financiën, drs. G. Zalm, werd in 5 clusters aan de hand van een bespreknotitie over de begrotingen en prinsjesdag gediscussieerd. Vervolgens werden de uitkomsten van deze clusterbesprekingen onder leiding van H.F. Dijkstal en de leden van de Tweede-Kamerfractie plenair behandeld. De noodzaak tot een hardere aanpak van de criminaliteit, het stellen van criteria aan de uitbreiding van de Europese Unie en een krappe arbeidsmarkt waren discussiepunten gedurende deze partijraad.

2.3. Partijcommissies

In 1999 werden er door de verschillende partijcommissies 149 plenaire vergaderingen gehouden waarbij de leden van de Staten-Generaal en de Europese fractie geïnformeerd werden over de nieuwe ontwikkelingen in de verschillende beleidsterreinen. Het hoofdbestuur kon op verzoek inhoudelijk geadviseerd worden.

Het aantal partijcommissies is met 18 in het verslagjaar gelijk gebleven aan dat van eind 1998. In de samenstelling van de commissies werden door het hoofdbestuur wijzigingen ten opzichte van de

voorgaande periode aangebracht. Dit geschiedde steeds na overleg met voorzitters en secretarissen van de betreffende commissies.

- *Partijcommissie-activiteiten*

De verschillende partijcommissies lieten zich in hun advisering niet onbetuigd. In de bijlagen van dit jaarverslag is per commissie een overzicht van de werkzaamheden opgenomen, waarin alle activiteiten worden weergegeven. In dit overzicht worden enkele activiteiten van de commissies nog afzonderlijk genoemd; de voorbereiding van de partijraden en de themadagen.

Het hoofdbestuur is de leden van de commissies zeer erkentelijk voor hun grote inbreng. Zonder de inzet van de commissies, zou de voorbereiding van parlementaire zaken en inhoudelijke hoofdbestuursactiviteiten minder zorgvuldig en met een andere toonzetting geschieden. De belangloze betrokkenheid van de leden van de commissies bij de inhoudelijke activiteiten van de VVD, maakt deze bijdrage des te waardevoller.

Overzicht van het aantal vergaderingen in 1999

Partijcommissies	Aantal vergaderingen
Binnenlandse Zaken	10
Justitie	6
Politie	6
Buitenlandse Zaken/Ontwikkelingssamenwerking	10
Defensie	10
Europese Zaken	8
Financieel Economische Zaken/ MKB	10
Belastingen	10
Sociale Zaken	10
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	8
Milieuhygiene	7
Landbouw en Visserij/ Natuurbeheer	9
Verkeer en Waterstaat	9
Onderwijs	9
Wetenschap en Technologiebeleid	9
Volksgesondheid	10
Leefvormen en Homosexualiteit	6
Cultuur en Mediabeleid	2
Totaal:	149

2.4. Internationale Zaken

In 1999 werd een internationaal samenwerkingsprogramma uitgevoerd. Dit programma omvatte reguliere activiteiten van de Liberale Internationale en de ELDR, alsook diverse activiteiten met Midden- en Oost-Europese zusterpartijen in het kader van de subsidieregeling "Algemene Vorming en Scholing Politiek Kader Midden- en Oost-Europa". Daarnaast zijn er in 1999 doelgerichte bilaterale contacten geweest met diverse zusterpartijen.

- *ELDR*

Hoogtepunten in het afgelopen jaar waren het congres van de Liberale Internationale in Brussel (3-5 maart) en het ELDR congres in Berlijn (28-30 april). Op dit laatste congres werd het ELDR-verkiezingsprogramma 'Making the difference' vastgesteld.

- *LI*

In 1999 namen twee belangrijke personen binnen de Liberale Internationale afscheid. Mr. drs. F. Bolkestein droeg het voorzitterschap over aan mevrouw A. Neijts-Uyttebroeck vanwege zijn benoeming tot Europees Commissaris en de heer J. Maaten droeg zijn functie van secretaris generaal over aan de heer J.C.H. Weijers (eveneens VVD-lid). De heer J. Maaten werd op 10 juni voor de VVD in het Europees Parlement gekozen.

- *Midden-en Oost-Europa*

In het kader van het Midden- en Oost-Europa-programma werden diverse activiteiten georganiseerd. Naast projecten met onze zusterpartijen in Bulgarije, Kroatië Polen, Hongarije, Slowakije, Moldavië en Roemenië organiseerde de VVD in Den Haag een seminar over kandidaatstelling en selectie. Het seminar 'The Perfect Candidate' werd bijgewoond door 25 deelnemers uit 11 Midden- en Oost-Europese landen.

Een volledig overzicht en beschrijvingen van de bovengenoemde activiteiten zijn terug te vinden in het *VVD International Annual Report 1999 'Closing the gap'*.

HOOFDSTUK 3: COMMUNICATIE

3.1. Voorlichting

3.1.1 LPC

De LPC kwam dit jaar 6 keer bijeen. Op 25 en 26 juni 1999 vond bovendien het jaarlijks LPC-weekend plaats. In dit weekend is door de leden van de LPC gebrainstormd en gediscussieerd over structuur, rol en taken van de LPC. Dit heeft geleid tot het instellen van een stuurgroep LPC in januari 2000. Andere onderwerpen waar in 1999 veel over is gediscussieerd zijn bijvoorbeeld: campagnes, bevindingen van de klankbordgroep Communicatie, pilots permanente profilering in enkele kamercentrales, internet en bijeenkomsten met politiek leider en/of bewindspersonen.

De LPC bestond op 31 december 1999 uit de volgende personen:

mevr. drs. H.L. Pieters, voorzitter, ing. P.H. Tirion, vice-voorzitter, mevr. drs. P.H. Ginjaar, secretaris, G.H. Kocken, KC-Tilburg, A. op de Weegh, KC-Gelderland, K. Brul, KC-Leiden, M.J. Nab, KC-Dordrecht, F. Melchior, KC-Amsterdam, mevr. K. , KC-Den Helder, mevr. C. Folkers, KC-Haarlem, mevr. C. Schönknecht, KC-Zeeland, T.Y. Wiarda, KC-Utrecht, N. Joosten, KC-Friesland, mevr. H. van Betten-Kooistra, KC-Overijssel, mevr. R. Speelman-Dijkema, KC-Groningen, mevr. C. Raaijmakers-Haarmann, KC-Flevoland, A.J.M. Huijben, KC-Limburg, drs. E.F. van Splunter, KC-Den Haag, P. Stratman , KC Den Bosch, mevr. L. Mascini , KC Rotterdam, R. Vinke , KC Drenthe.

Adviseurs: A.W. Dijk . Bestuurdersvereniging, mevr. A. Hey, Organisatie Vrouwen in de VVD, mevr. R. Dijkman , hoofdredacteur Vrijheid & Democratie, mevr. mr. B.M. de Vries , Tweede-Kamerfractie, G. Rensink, Voorlichting Tweede-Kamerfractie, E.G. Slinger, Voorlichting Europese fractie.

3.1.2. Verkiezingen en campagnes PS en EP

- *Algemeen*

Bij de verkiezingen voor Provinciale Staten (woensdag 3 maart) en Europees Parlement (donderdag 10 juni) is de VVD een stabiele grote partij gebleken. In een vijftal provincies was de VVD de grootste partij. Op Zuid-Holland na, is de VVD in alle provincies in het College van Gedeputeerde Staten vertegenwoordigd. Bij de Europese verkiezingen heeft de VVD bijna 2% gewonnen en kwam uit op 19,7%. Met name in de Randstad en in de provincies Flevoland, Gelderland en Brabant deed de VVD het goed.

- *Samenstelling campagne team*

Het hoofdbestuur heeft voor de verkiezingen in 1999 een landelijk campagne team ingesteld onder voorzitterschap van drs. W.K. Hoekzema. Overige leden waren de heren H.F. Dijkstal, C.G.A. Cornielje, prof. dr. L. Ginjaar, mr. J.G.C. Wiebenga en ing. P.H. Tirion en de dames A. Jorritsma-Lebbink, drs. H.L. Pieters en de campagne-leider drs. P.H. Ginjaar.

- *Strategie*

Traditioneel is de opkomst voor de verkiezingen van PS en EP laag. De betrokkenheid bij en de interesse van de burgers voor PS en EP is laag. De campagnes beoogden daarom met name de VVD-kiezer te motiveren om te gaan stemmen.

De VVD is een brede, eensgezinde partij, waarbij alle bestuurslagen elkaar (onder)steunen. Bij deze twee verkiezingen werd er daarom bewust voor gekozen de landelijke politici in te zetten. Een evenwicht werd gezocht tussen provinciale, landelijke en Europese thema's. Het herhaaldelijk en

overtuigend communiceren met potentiële kiezers stond voorop. Hierbij ging het met name om de eenvoudige, eenduidige, heldere en unieke boodschap.

- *Grote Avonden*

Wederom werd gekozen voor een dagelijkse reeks (totaal 22) Grote Avonden volgens de inmiddels bekende infotainment-formule. Avonden met een afwisselend programma en een professionele aanpak. Getracht werd een aantal nieuwe elementen in het programma te plaatsen, zoals duopresentatie met H.F. Dijkstal en mevr. A. Jorritsma, tweegesprek/ debat, andere invulling entertainment. Om verschillende redenen kwam dit niet goed uit de verf en werd snel teruggevallen op het oude stramien.

De Grote Avonden zijn met name gericht op het (kunnen) krijgen van (landelijke) media-aandacht en het daardoor bereiken van de kiezers, het voor het voetlicht krijgen van standpunten en de verschillen met andere partijen. Het feit dat beide verkiezingen bij het grote publiek niet zo speelden, vond ook zijn weerslag in de interesse van de media. Desondanks is het verkrijgen van media-aandacht in de PS-campagne (nog) redelijk gelukt. In de EP-campagne overheersten landelijke politieke crises echter de totale media.

De, door de politieke situatie in Den Haag, hectische EP-campagne bracht tevens nogal wat problemen met zich mee voor de invulling van het programma. Politiek leider en bewindspersonen waren genoodzaakt een aantal bijeenkomsten, vaak op het laatste moment, af te zeggen. Vervangende bewindslieden waren beschikbaar. De nieuwswaarde van de bijeenkomsten nam echter af.

Zowel in de PS- als in de EP-campagne werden de Grote Avonden redelijk tot goed bezocht. Zeker als we dat vergelijken met bijeenkomsten van andere partijen. Zalen geschikt voor 200 personen zaten vol, regelmatig moesten er stoelen bij worden geplaatst. Echter, er waren met name leden aanwezig.

- *Overige bijeenkomsten*

Daar waar mogelijk werden alle aanvragen voor sprekers in afdelingen, centrales en voor maatschappelijke organisaties ingevuld. De aanvragen kwamen pas zeer laat op gang. De invulling heeft geen noemenswaardige problemen opgeleverd. Sterker nog, veel Kamerleden hadden nog genoeg ruimte in de agenda. Afdelingen bleken laat, of in het geheel niet, activiteiten op te zetten. Dat maakte een integrale afweging: 'waar zetten we wie in' moeilijk.

- *Werkbezoeken*

Voorafgaand aan regio-bijeenkomsten en Grote Avonden werden door delegaties van onder meer Kamerleden en kandidaten PS en EP werkbezoeken afgelegd aan bedrijven en maatschappelijke organisaties. Het doel hiervan – niet het houden van een werkbezoek, maar het voeren van campagne en dus het genereren van media-aandacht – werd niet altijd bereikt.

- *Het kopen van zendtijd*

Een ontwikkeling in het hedendaagse campagne voeren is het kopen van zendtijd op radio en TV. In de PS-campagne is dit in een groot aantal provincies zelf gebeurd. Om de eenheid te bevorderen werd een korte TV-spot per provincie ter beschikking gesteld. Deze spot was een afgeleide van de landelijke verkiezingsspot. In de Europese campagne was voor het eerst op grote schaal radio-zendtijd ingekocht op de zenders 1, 2 en 3. Tevens werd voor de Europese campagne een landelijke TV-spot ontwikkeld.

- *Regionale en lokale media en de landelijke politici*

Diverse regionale radiostations werden ter plekke door de landelijke politici (al dan niet in combinatie met regionale kandidaten) bediend. Regionale kranten daarentegen verzochten niet om exclusieve interviews.

- *EP-10-puntenplan*

Naast het ELDR-verkiezingsprogramma heeft de VVD een eigen 10-puntenplan ontwikkeld. De tekst is verwerkt in een verkiezingsfolder, die gratis aan kamercentrales ter beschikking werd gesteld. Tevens waren de speerpunten beknopt weergegeven op speciale visitekaartjes voor alle EP-kandidaten.

- *Internet*

Een speciale VVD-campagnesite werd, in overleg met het campagneteam, bijgehouden door Michiel Smit.

- *Voorkeursacties*

Met de veranderde drempel van voorkeursstemmen is het relatief makkelijk geworden om een individuele voorkeursactie succesvol af te sluiten. Bij de EP-campagne hebben diverse kandidaten dan ook, meestal in overleg, een persoonlijke campagne gevoerd. Toine Manders werd met voorkeurstemmen verkozen.

3.2. Nieuwe media (internet)

Op het gebied van internet zijn de ontwikkelingen in 1999 razendsnel gegaan. Begon het jaar nog met vier verschillende grote VVD-sites - te weten vvd.nl; vvd-tk.nl; vvd-eurofractie.nl en vvd-campagne.nl - het eindigde met één nieuwe geïntegreerde site: www.vvd.nl.

Bij zowel het hoofdbestuur als het bestuur van de VVD Tweede-Kamerfractie leefde het idee om de gehele VVD-internetpresentatie te plaatsen achter één domeinnaam. Een technische werkgroep, met afgevaardigden vanuit de partij, de fractie in de Tweede Kamer en de Europese fractie, heeft dit idee verder uitgewerkt en in mei 1999 de notitie "De VVD op Internet" gepresenteerd.

Het uitgangspunt bij het ontwikkelen van de nieuwe, gezamenlijke site werd als volgt geformuleerd: "De bezoekers dienen op de site actuele en betrouwbare informatie te kunnen vinden over de politieke doelstellingen en standpunten en organisatie van de VVD. Deze informatie moet er bovendien op gericht zijn hen als lid te werven, hen te overtuigen op de VVD te stemmen danwel de VVD-standpunten op correcte wijze over te nemen."

Voorts werd in de notitie aangegeven dat de site zich niet alleen dient te richten op interne doelgroepen, maar juist ook extern gericht moet zijn en dat nieuws een centrale plaats dient in te nemen. Tevens werd, vanwege financiële en personele redenen, geadviseerd de site in een drietal fases te realiseren. Starten met een moderne basissite, waarna in de vervolgfases meer vorm gegeven kan worden aan interactiviteit en meer ruimte wordt geboden aan gelieerde organisaties en afdelingen, centrales en lokale en regionale fracties. Op termijn is het de bedoeling de site ook aan te wenden als een soort intranet ten behoeve van de eigen achterban.

Genoemde deelnemende partijen, bovendien aangevuld met de Eerste-Kamerfractie, hebben op basis van de notitie gesprekken gevoerd met verschillende providers en uiteindelijk heeft het Amsterdamse bedrijf Explainer de site ontwikkeld. Eind 1999 was de basissite, fase 1, gereed. Aangezien eerst een testfase volgde, is www.vvd.nl overigens pas in januari 2000 online geplaatst. De site bevat onder andere:

- een Nieuwsdienst, waarbij men zich per e-mail kan abonneren op nieuwsberichten;
- verkiezingsprogramma's;
- een centrale agenda;
- informatie over Kamerleden, Europarlementariërs en hoofdbestuursleden;
- de mogelijkheid om zich via de site als lid aan te melden;
- e-cards;
- de mogelijkheid om op korte termijn een virtueel vragenuur te houden.

Terwijl de plannen voor de nieuwe site werden ontwikkeld, bleven de oude VVD-sites het gehele jaar bestaan. Wel is per 1 december 1999 een deel van de partijsite reeds gesloten. Op het discussieforum van de oude site werden namelijk door derden veel racistische teksten geplaatst. Dit was onaanvaardbaar, besloten werd dan ook om dat gedeelte van de site te sluiten.

3.3. Vrijheid en Democratie

Er verschenen in 1999 8 nummers (nr 1458-1465) met een totale omvang van 100 pagina's. Vanaf het septembernummer werd het blad met een verbeterende papierkwaliteit uitgebracht, waardoor met name de foto's met meer contrast konden worden weergegeven.

In het voorjaar kwamen de voor- en nabeschouwingen van de Provinciale Statenverkiezingen en de Europese verkiezingen en de onderscheidenlijke campagnes ruim aan de orde en in het najaar lag het accent op de berichten van uitgebreide inhoudelijke discussies in de partij op themadagen, de voorzittersdag, de jongerendag, een seminar voor verwante liberalen uit Midden en Oost-Europa en de jaarvergadering van de VVD-bestuurdersvereniging.

In het najaar werd tevens een discussie gestart over de toekomst van het blad binnen veranderende vormen van communicatie. De explosieve toename van het belang van internet en een andere filosofie over het aanspreken van niet alleen leden, maar ook van in liberale politiek geïnteresseerde andere personen, leidde tot het instellen van de werkgroep kwartaalblad. Deze werkgroep bestaande uit ir. A.J. Korff (voorzitter), mevr. W.J.M. Bregman-Kaaks, ing. P.H. Tirion en mr. D.W. Zwart, diende de haalbaarheid van de feitelijke exploitatie van een kwartaalblad door een uitgever in opdracht van de VVD te onderzoeken. Naar verwachting moet dit in het jaar 2000 leiden tot een revolutionair ander concept van het traditionele verenigingsblad Vrijheid en Democratie.

3.4. Thorbeckehuis Nieuws

Er verschenen 6 nummers in 1999, alsmede 2 campagnebulletins over de Statenverkiezingen en Europese verkiezingen. De oplage van het Thorbeckehuis Nieuws steeg naar ongeveer 1500 stuks die gratis werden toegezonden. Met het septembernummer werden zowel het activiteitschema voor 2000 als een "wie is wie" boekje met namen, adressen en telefoonnummers van hoofdbestuur en fractieleiden meegezonden. Het decembernummer bevatte als bijlage een model-jaarverslag voor de afdelingen en centrales en het activiteitenplan van het hoofdbestuur voor 2000.

3.5. Permanente profilering

- *Algemeen*

Te vaak hebben politieke partijen het na de verkiezingen laten afweten. Alle beloftes om nauw contact met de achterban te onderhouden werden vergeten of waren niet haalbaar. De relatie dient te worden onderhouden en verstevigd. Verantwoording en uitleg richting kiezers. Direct contact "op straat" en indirect contact via de media. Decentraal en centraal.

Werkbezoeken, spreekbeurten, fora, discussies met maatschappelijke organisaties waren hierbij van groot belang. Sommige bijeenkomsten werden vanaf het partijbureau geïnitieerd en gecoördineerd,

vele bijeenkomsten werden door afdelingen en centrales georganiseerd. Het extern gericht zijn, stond hierbij primair voorop.

- *Pilot-projecten permanente profilering in de kamercentrales*

Om decentraal de permanente profilering op gang te krijgen dient draagvlak te worden gezocht in de kamercentrales. Tevens dient ervaring en specifieke kennis te worden opgedaan met betrekking tot effectieve en efficiënte inzet van (beperkte) middelen. In een viertal kamercentrales zijn daarom een pilot-projecten van start gegaan. Het betreft de kamercentrales Amsterdam, Utrecht, Limburg en Drenthe. In de loop van 1999 zijn plannen gesmeed door permanente regionale teams met bestuurders en politici. Hierbij was rekening gehouden met de eigen regionale mogelijkheden en problemen. Uitvoering, evaluatie en het doen van aanbevelingen zullen plaats hebben in 2000.

- *Spreekbeurten*

Tijdens de twee campagneperiodes in 1999 waren vele bijeenkomsten georganiseerd. Gedurende de Provinciale Statencampagne hebben ongeveer een kleine 100 bijeenkomsten plaatsgevonden, alsmede 28 Grote Avonden en Regiobijeenkomsten. Tijdens de Europese verkiezingen waren ruim 100 bijeenkomsten georganiseerd en 11 Grote Avonden en Regiobijeenkomsten.

Voor de overige maanden gold dat er ongeveer 300 bijeenkomsten door afdelingen, centrales en externe organisaties waren georganiseerd. Dit komt op een totaal van circa 550 bijeenkomsten in het jaar 1999.

- *Bijeenkomsten met Hans Dijkstal en bewindspersonen*

“Hans Dijkstal reist met bewindspersonen en Kamerleden door het land”. Een keer per maand wordt in nauwe samenwerking met de desbetreffende kamercentrale een bijeenkomst georganiseerd waar de heer Dijkstal en andere landelijke politici aanwezig zijn. Professionele en planmatige aanpak staat hierbij voorop. Een afwisselend programma met werkbezoek, contact met kader, openbare bijeenkomst en informele contacten maken het mogelijk om aan de doelstellingen (contacten, imago-versterking, publiciteit, ledenwerving) van de permanente profilering te voldoen. In twee jaar tijd zullen alle kamercentrales zijn bezocht. In 1999 hebben dergelijke bijeenkomsten –buiten de campagneperiodes- plaatsgehad in de kamercentrales Limburg, Den Helder, Dordrecht, Haarlem en Flevoland.

- *Klankbordgroep Communicatie*

In het jaar 1999 heeft het hoofdbestuur een Klankbordgroep Communicatie ingesteld met in- en externe deskundigen om te discussiëren over het belang van een professionele en gestructureerde communicatie door de VVD. De klankbordgroep heeft als opdracht meegekregen de discussienota *Innovatie in en door communicatie* te toetsen op de realisatiewaarde en haalbaarheid van uitgangspunten, doelstellingen, plan van aanpak en tijdsplan. Voorts moest aandacht worden gegeven aan de wenselijkheid van een door politiek en partij gezamenlijk gedragen communicatiebeleid en aan de prioriteitsstelling voor korte en langere termijn.

De klankbordgroep heeft het hoofdbestuur geadviseerd om concreet aan de slag te gaan met ledenwerving. Hiertoe werd een pilot ledenwerving ontwikkeld. Enkele elementen uit dit voorstel worden momenteel uitgewerkt en uitgetest in diverse Kamercentrales.

De klankbordgroep bestond uit . mevr. drs. H.L. Pieters, mevr. mr. B.M. de Vries, mevr. E. van der Veur, mevr. A. Heijl, J.C. Schout, drs. P.J.H.M. Luijten, W. van der Mee en mevr. drs. P.H. Ginjaar.

3.6. Ledenwerving en –behoud

De ledenontwikkeling blijft zorgen baren, want helaas is nog altijd sprake van een dalend ledental. Gelukkig zijn er positieve ontwikkelingen op het gebied van ledenwerving. Steeds meer afdelingen en centrales ontplooiën succesvolle ledenwerfactiviteiten. Als hulpmiddel verstrekt het algemeen secretariaat gratis de “Handleiding Ledenwerving en Ledenbehoud”.

Afdelingen die goede resultaten boeken op het gebied van ledenwerving komen sinds november 1999 in aanmerking voor een “Basje”. Maandelijks worden in het Thorbeckehuis Nieuws twee afdelingen (één boven en één onder de 75 leden) bekend gemaakt, die het “Basje” ontvangen. Dit is bedoeld als stimulans voor die afdelingen om op de ingeslagen weg verder te gaan en voor andere afdelingen om dat resultaat te overtreffen.

- *Nieuwe-Ledendag*

Op woensdag 29 september 1999 heeft in de Tweede Kamer een “Nieuwe-Ledendag” plaatsgevonden. Dit naar aanleiding van de eind 1998 gestartte “member-get-member-actie”. VVD-leden, die een nieuw lid aanbrachten, werden als beloning samen met het nieuwe lid uitgenodigd voor een kijkje achter de schermen in Den Haag. Circa 155 leden maakten van deze gelegenheid gebruik en hen werd een leuk, informatief programma aangeboden. De vele positieve reacties waren aanleiding om de actie voor onbepaalde tijd te verlengen en voortaan 1 of 2 keer per jaar een Nieuwe-Ledendag te organiseren.

- *Zendtijd politieke partijen*

In de zendtijd voor politieke partijen wordt sinds mei 1999 met succes een ledenwerfspot uitgezonden. Men kan zich direct telefonisch aanmelden en telkens –enkele uitzonderingen daargelaten- zit een telefoonteam klaar om de gegevens van deze (potentiële) nieuwe leden te noteren.

- *Pilot-projecten*

De Klankbordgroep Communicatie heeft een ledenwerfpilot ontwikkeld. In 2000 worden enkele elementen daarvan uitgewerkt en uitgetest. Tevens worden in een drietal kamercentrales plannen ontwikkeld voor permanente profilering. Een belangrijk doel hiervan is het bereiken van nieuwe leden.

- *Ledenbehoud*

Ledenbehoud was eveneens van groot belang. De ledenadministratie ging zo zorgvuldig mogelijk om met de opzeggingsbrieven en trachtte mensen als lid te behouden door bijvoorbeeld brieven met politiek inhoudelijke vragen door te sturen naar de Tweede-Kamerfractie en mensen die naar het buitenland vertrekken te wijzen op de mogelijkheid van het landelijk lidmaatschap.

Laatbetalende leden zijn telefonisch benaderd door een belbureau. Hierdoor kon een groot aantal van hen toch behouden worden als lid.

HOOFDSTUK 4: BIJZONDERE GROEPEN EN PROJECTEN

4.1. Jongerenbeleid

4.1.1. Euroavonden

In het kader van de Europese verkiezingen is in samenwerking met de JOVD een viertal politieke cafés georganiseerd onder de noemer "Euroavonden". Onder leiding van presentatrice Bridget Maasland konden jongeren, zowel leden als niet-leden, in discussie gaan met Eurokandidaten van verschillende partijen, Kamerleden en bewindslieden. De avonden, die gehouden werden op respectievelijk 12 mei, 19 mei, 26 mei en 2 juni, werden alle goed bezocht.

4.1.2. Jongerendag

Op zaterdag 13 november 1999 werd voor de zevende maal de landelijke Liberale Jongerendag georganiseerd, die dit maal in het teken stond van het thema "Nederland in 2020". In samenwerking met de JOVD is een gevarieerd programma samengesteld met voor ieder wat wils. In congrescentrum Engels konden JOVD-leden, jonge VVD-ers en geïnteresseerden deelnemen aan forumdiscussies, interactieve fast-talks en een debatingspel met Kamerleden. De dag werd afgesloten met een 'prettig gesprek' tussen Margreet Dolman en Minister Gerrit Zalm. In totaal hebben ongeveer 225 jongeren de Jongerendag bezocht.

4.1.3. LCJ

In 1999 heeft de landelijke commissie jongerenbeleid in totaal 6 maal vergaderd (4 maal in Utrecht, 1 maal in Den Haag en 1 maal in Heeswijk-Dinther). Als gevolg van het aannemen van het protocol JOVD-VVD is de LCJ per 31-12-1999 opgeheven. Zij wordt opgevolgd door de Commissie Liberaal Jongerenbeleid (CLJ).

De samenstelling van de LCJ per 31-12-1999 was als volgt:

mevr. C.R. Baljé-Rijnders voorzitter, M.G.J. Harbers plaatsvervangend voorzitter, drs V.C. Janssen secretaris, mevr. O.F. Scheidel adviseur van het hoofdbestuur, mevr. L. Mos lid Den Bosch, M.R. Bayings lid Tilburg, W.J. Fritz lid Gelderland, A. de Vries plv Gelderland, M.J. Smit lid Rotterdam, F.E.O. Henninger plv Rotterdam, mevr. K.J. Kuperus lid Den Haag, B.R. van der Kamp lid Leiden, O.G.A. van der Beek lid Leiden, A. Verkaik lid Dordrecht, mevr. J.Y. Constandse lid Amsterdam, L.P. van Beek plv Amsterdam, C.A.J. Oosters lid Den Helder, mevr. C. Schönknecht-Vermeulen lid Zeeland, mevr. C.A. den Baars-Alberts plv Zeeland, mevr. H. Dijkgraaf lid Friesland, A.J. Gerritsen lid Overijssel, C.C. van Essen lid Groningen, S. Dijkstra plv Groningen, P.H. Sniijders lid Drenthe, D.A.H.A. Thijssen lid Limburg, mevr. K.L. Koula lid Flevoland

4.1.4. Samenwerking JOVD-VVD

In 1999 heeft een belangrijk deel van de inspanningen op het gebied van het jongerenbeleid in het teken gestaan van de nieuwe samenwerking met de JOVD. Op 29 mei heeft de Algemene Vergadering het protocol VVD-JOVD aangenomen. In dit protocol is bepaald dat de JOVD in het vervolg de jongerenorganisatie van de VVD zal zijn.

Het protocol VVD-JOVD is in de plaats getreden van de samenwerkingsovereenkomst VVD-JOVD, die dan ook niet verlengd is. Als gevolg van het niet verlengen van de samenwerkingsovereenkomst VVD-JOVD is ook de commissie samenwerkingsovereenkomst VVD-JOVD, de commissie Remkes, opgeheven.

De hoofdbesturen van VVD en JOVD hebben in februari een commissie ingesteld die de hoofdbesturen moest adviseren over de uitvoeringsconsequenties van het protocol VVD-JOVD, de

commissie Van Dalen. De commissie Van Dalen heeft in totaal 13 maal vergaderd. De werkzaamheden hebben geresulteerd in het rapport "wie kan delen, kan ook vermenigvuldigen" dat op 8 september 1999 aangeboden is aan de beide hoofdbesturen. De hoofdbesturen hebben de adviezen van de commissie integraal overgenomen.

De commissie Van Dalen kende de volgende samenstelling: F. van Dalen voorzitter, drs V.C. Janssen ambtelijk secretaris, mevr. O.F. Scheidel lid namens de VVD, M.J. Smit lid namens de VVD, A. de Vries lid namens de VVD, C.A.J. Oosters lid namens de VVD, mevr. F. Loos lid namens de JOVD, T. Bottinga lid namens de JOVD, J.W.R. van Lunteren lid namens de JOVD, R. de Groot lid namens de JOVD tot 27 juli 1999, mevr. C.R. Baljé-Rijnders adviserend lid namens de VVD, A. van Voskuilen waarnemend adviserend lid namens de VVD tot 1 mei 1999, R. Bremekamp adviserend lid namens de JOVD tot 10 mei 1999, A.A. de Veth adviserend lid namens de JOVD vanaf 10 mei 1999.

4.2. Organisatie Vrouwen in de VVD

Het Landelijk bestuur vergaderde 12 maal. Tijdens veel van deze vergaderingen waren de adviseurs van het Hoofdbestuur alsmede leden van de 2^e Kamer fractie aanwezig.

De voorzitter nam deel aan de vergaderingen van het Hoofdbestuur, het POK en aan de Partijraad. De andere leden van het Landelijk Bestuur namen deel aan vergaderingen die gerelateerd zijn aan hun portefeuille.

Daarnaast waren leden van het Landelijk bestuur aanwezig op de vergaderingen van diverse vrouwenorganisaties en politieke partijen alsmede over de JAV, de BAV en het jaarlijkse congres van de VVD-Bestuurdersvereniging.

In het verslagjaar heeft de Organisatie enkele nieuwe activiteiten ontwikkeld waaronder de regionale bijeenkomsten. Deze bijeenkomsten hadden als thema Onderwijs. Dit mede als voorloper voor het congres van 2000. Het in maart gehouden congres 'Geld speelt een rol' kon zich verheugen op een grote deelname zowel vanuit de partij als vanuit de aangeslotenen.

De organisatie is in 1999 lid geworden van het Internationale netwerk for Liberal Women. Het 49^e congres van de Liberale Internationale werd door de Organisatie bijgewoond alsmede het congres van de International Network of Liberal Women. Tijdens het congres van de ELDR zijn enige amendementen van de Organisatie overgenomen.

Het bezoek van afgevaardigden van de Zuid Afrikaanse Inkatha Freedom Party werd begeleid door enige leden van het Landelijk Bestuur.

Over het Belastingplan 2001 werd veelvuldig overleg gevoerd met leden van de Tweede Kamer waarbij de gevolgen van deze nieuwe wet voor vrouwen onderwerp van gesprek waren.

De Organisatie Vrouwen in de VVD heeft zitting in diverse landelijke organisaties waaronder de Nederlandse Vrouwen Raad, het Politiek Vrouwen Overleg, E-quality, en de Vrouwen Alliantie.

De Adviesraad van de Organisatie vergaderde in het verslagjaar 4 maal. Tijdens deze vergaderingen werden o.a. actuele politieke ontwikkelingen behandeld en waren Tweede Kamerleden aanwezig om nader uitleg te geven van deze ontwikkelingen. Vanuit het Hoofdbestuur was de adviseur doorgaans aanwezig.

Voor een uitgebreid jaarverslag verwijzen wij u graag naar het afzonderlijk jaarverslag van de Organisatie Vrouwen in de VVD dat aan te vragen is bij het secretariaat.

Op 1 januari 1999 was de samenstelling van het landelijk bestuur:

mevr. W.C.M. van Ark-Hessing, voorzitter, mevr. J.A.E. van Olm-Koenen, vice-voorzitter, eindredacteur, Liberale Vrouw, mevr. C.M.P. Schunselaar-Henning, algemeen secretaris, mevr. A.C. Volder-van Hulst, penningmeester, mevr. drs. A.M. Hey, secretaris politiek, mevr. drs. R. Hoekstra-Hinze, secretaris politiek, mevr. H. Veling-Koetsier, secretaris congres, mevr. P.J. Band-Hunteman, algemeen bestuurslid, Vacature, secretaris Vorming en Scholing.

In het verslagjaar traden tot het landelijk bestuur toe mevr. C.M.Th. Dost als hoofdredacteur Liberale Vrouw en mevr. drs. N.J.C. Maes als secretaris politiek. Mevr. drs. A.M. Hey werd benoemd tot secretaris PR, tevens lid van de LPC en mevr. van J.A.E. van Olm-Koenen werd benoemd tot secretaris Vorming en Scholing a.i., tevens lid van de stuurgroep Vorming en scholing en de LVC.

In het verslagjaar werd afscheid genomen van R. Haafkens als adviseur van het Hoofdbestuur voor de Organisatie Vrouwen in de VVD. Jhr. R.G.P. Sandberg tot Essenburg volgde hem op.

4.3. Ouderenbeleid

In december 1996 stelde het hoofdbestuur de Initiatiefgroep Ouderen en projectgroep Ouderen in. De initiatiefgroep ouderen heeft als opdracht van het hoofdbestuur meegekregen om het VVD-beleid met betrekking tot ouderenvraagstukken op een heldere manier vorm te geven en uit te dragen.

Het ouderenbeleid heeft zich conform het jaarplan 1999 gericht op het versterken van het netwerk met ouderenverenigingen en het politieke beleid van de VVD uit te dragen via de provinciale fracties.

De (resultaten van de) werkzaamheden en de werkwijze van deze initiatiefgroep in de afgelopen drie jaar zijn in 1999 door de initiatiefgroep en het hoofdbestuur besproken en geëvalueerd. Conform de hieruit voortvloeiende conclusies en aanbevelingen is de samenstelling kritisch bekeken en aangepast.

Op 23 februari en 16 september werden bijeenkomsten met de Provinciale Statenleden/coördinatoren Ouderenbeleid, "hun netwerken", Tweede Kamerleden en de initiatiefgroep Ouderen georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomsten werden actuele zaken besproken door de leden van de Tweede kamer. Uitwisseling van de praktijkervaringen vormde een belangrijk onderdeel van deze besprekingen.

Ook in 1999 heeft de VVD deelgenomen aan de jaarlijkse beurs 50+. De VVD was vertegenwoordigd met een stand welke gedurende vier dagen bemand werd door leden van de initiatiefgroep, leden van de afdelingen in de provincie Utrecht en vertegenwoordigers uit de provincie netwerken. De aanwezigheid van de Tweede Kamerleden, in het bijzonder van de heer H.F. Dijkstal, trok grote belangstelling van het publiek.

- *Samenstelling*

Mevr. drs. N. Rempt-Halmmans voorzitter, Drs. R.C.E. Neef secretaris, mevr. C.A. Huigen-van Boven, mevr. drs. H.M.A. Magis-Habets, Ing. G. Oudelaar, drs. L.H.M. Osterholt, Dr. E.V. Simons, L.G. Steur, J. Suurmond, mevr. mr. A.M. van Blerck-Woerdman adviseur namens de Tweede-Kamerfractie, mevr. W.J.M. Bregman-Kaaks adviseur namens het VVD hoofdbestuur en Nederlands Platform Ouderen, mevr. N. van den Broek-Laman Trip adviseur namens de Eerste-Kamerfractie, mevr. dr. P.C. Plooi - van Gorsel adviseur namens het Europees Parlement.

4.4. Commissies ad hoc

- *de CEUR*

De CEUR (Commissie Evaluatie en Update Reglementen) beleefde in 1999 een triomf. Na een periode van 4 zware jaren kwam met de aanvaarding van de nieuwe statuten en het huishoudelijk reglement door de 52ste JAV te Rotterdam een einde aan de werkzaamheden van de commissie. De opdracht van de commissie, herziening van alle kandidaatstellingelementen en de statuten en het huishoudelijk reglement, heeft geresulteerd in twee handzame reglementenboekjes (kandidaatstellingsreglementen 1996 en partijreglementen 1999) en een losbladige map met teksten, tips en modellen en een diskette voor de kandidaatstellingen.

De commissie bestond door de jaren heen uit de volgende personen: ir. A.J. Korff, mevr. Mr. W.M.C. de Vrey-Vringer, J.W. Prins, mevr. Mr. C.L. Liebregts, ing. P.H. Tirion, mevr. mr. M.Th.M. Tangel, O. Tammens, mr. E. Mijnsberge, mevr. drs. Y. Hoekstra en mr. D.W. Zwart.
De commissie is ontbonden.

4.5. Positieve Aktie

De projectgroep positieve aktie richtte zich bij brief van 19 februari aan het hoofdbestuur met het verzoek de projectgroep op te heffen. Volgens de projectgroep was na de verstrekte adviezen de adviesfunctie ten einde en was inmiddels behoefte ontstaan aan een breder adviesterrein: het integreren van niet alleen de vrouwen maar alle diversiteitgroepen uit de samenleving. De projectgroep adviseerde het hoofdbestuur een werkgroep Diversiteit in te stellen. Het hoofdbestuur besloot in zijn vergadering van 18 september de projectgroep op te heffen, maar nam nog geen besluit over het instellen van een werkgroep diversiteit. Het hoofdbestuur wees er op dat in de activiteiten en beleidsplannen van het hoofdbestuur een geïntegreerde benadering van het jongerenbeleid, het ouderenbeleid, het vrouwenbeleid en het allochtonen beleid is opgenomen.

HOOFDSTUK 5: OVERIGE JAARVERSLAGEN

5.1. VVD-fractie in de Tweede Kamer der Staten-Generaal

- *Fractievergaderingen*
 - De fractie vergaderde iedere dinsdag ter voorbereiding op de die week in de Kamer geagendeerde onderwerpen.
 - Iedere woensdagmiddag vergaderde de fractie over een thema.
 - Extra fractievergaderingen werden ingelast over de voortgang van de onderhandelingen en de nieuwe tekst over het onderdeel referendum uit het regeerakkoord naar aanleiding van de val van het kabinet Kok-2 op 19 mei.
 - Op 27/28 augustus kwam de fractie bijeen voor een vergaderweekend, waarbij op de tweede dag de bewindslieden en vertegenwoordigers uit hoofdbestuur en Eurofractie zich daarbij voegden.
- *Contacten met partijgeledingen*
 - Het eerste kwartaal werd veel tijd en energie gestoken in ondersteuning van de campagnes voor de verkiezing van Provinciale Staten en het Europees Parlement. De campagnes werden met succes afgesloten. Voor beide campagnes trokken fractieleden en kandidaten het land in om campagnebijeenkomsten bij te wonen, om zitting te nemen in fora en om spreekbeurten te houden.
 - De diverse vergaderingen, themabijeenkomsten en flitscongressen van partijcommissies en andere partijgeledingen werden door fractieleden bijgewoond.
 - Op 29 september ontving de fractie als vervolg op een ledenwerfactie van de partij, de aangemelde nieuwe leden voor een kijkje achter de schermen van de fractie.
- *Diversen*
 - De fractie ontving in dit verslagjaar 1520 brieven. Hierin zijn de rechtstreeks aan de fractieleden toegezonden brieven, niet begrepen. Het partijbureau zond 63 brieven ter beantwoording door aan de fractie. De fractie ontving 185 e-mails, hierin zijn de rechtstreeks aan de leden verzonden e-mails, niet begrepen.
 - In totaal ontving de fractie in het verslagjaar 110 groepen. Ook hierin is het aantal groepen dat wordt ontvangen door fractieleden, niet begrepen.
 - De contacten met belangenorganisaties en bedrijven zijn voortgezet middels werkbezoeken en gesprekken in de Kamer of ter plaatse.
 - De fractie legde in het verslagjaar twee grote werkbezoeken af, t.w. aan Schiphol en aan de haven van Rotterdam.

Bij aanvang van het verslagjaar is de samenstelling van de fractie (38 leden) als volgt:

H.F. Dijkstal, E.R.M. Balemans, drs. S.A. Blok, mr. drs. F. Bolkestein, mr. Ph.G. Brood, W.I.I. van Beek, J.D. Blaauw, drs. O. Cherribi, C.G.A. Cornielje, mevr. mr. A.M. van Blerck-Woerdman, M. van den Doel, mevr. M.J. Essers, J.M. Geluk, ir. E.L.P. Hessing, ir. P.H. Hofstra, H.G.J. Kamp, drs. J.H. Klein Molekamp, mr. R. Luchtenveld, mevr. E. Meijer, mr. drs. A. Nicolai, mr. J.M.L. Niederer, G.J. Oplaat, mevr. F. Orgü, mr. W.H.J. Passtoors, mr. M. Patijn, mevr. mr. P. Remak, J. Rijpstra, mevr. E.G. Terpstra, drs. M.W.Ch. Udo, mr. A.J. te Veldhuis, mevr. drs. P.J.L. Verbugt, dr.ir. J.J.C. Voorhoeve, mr. O.P.G. Vos, mevr. drs. W.C.G. Voûte-Droste, mevr. mr.B.M. de Vries, mr.dr. F.H.H. Weekers, drs. F.W. Weisglas, G. Wilders,

Het fractiebestuur bestaat dan uit de leden: H.F. Dijkstal (voorzitter) C.G.A. Cornielje (vice-voorzitter) F.W. Weisglas (secretaris), mevr. W.C.G. Voûte-Droste (penningmeester), J. Rijpstra (secretaris- personeel), mevr. mr. B.M. de Vries (lid).

Op 17 september vertrok mr. drs. F. Bolkestein uit de fractie vanwege zijn benoeming tot eurocommissaris. In de ontstane vacature werd op 28 oktober dhr. drs. J.C. van Baalen benoemd. Op 30 november vertrok drs. ir. J.J.C. Voorhoeve uit de fractie vanwege zijn benoeming tot lid van de Raad van State. In de ontstane vacature is op 7 december mevr. J.F. Snijder-Hazelhoff benoemd. De twee vertrekkende leden werden ieder een receptie aangeboden waar velen in de gelegenheid zijn gesteld afscheid te nemen.

5.2. VVD Europese fractie

• *Verkiezingen*

In april werd in Berlijn het ELDR-Partij congres gehouden. Hier werd tevens het verkiezingsprogramma "Making the Difference" vastgesteld. De verkiezingen vonden plaats op 10 juni en waren een succes voor de VVD. Ondanks een zeer lage opkomst boekte de VVD enige winst, echter niet voldoende voor een zevende zetel. De nieuwe VVD-fractie in het Europees Parlement bestaat nu uit Jan Kees Wiebenga, Elly Plooij-van Gorsel, Jan Mulder (die zijn herkozen) en Jules Maaten, Marieke Sanders en Toine Manders als nieuwgekozenen. Afscheid werd genomen van Jessica Larive, Florus Wijsenbeek en Robert Goedbloed.

• *ELDR-fractie*

Vervolgens werd in Brussel de nieuwe ELDR-fractie samengesteld. Uiteindelijk bleef de ELDR-fractie de derde fractie in het Europees Parlement met 51 leden (10 Britten, 8 Italianen, 8 Nederlanders, waarvan 6 van de VVD en twee van D66, 6 Denen, 5 Belgen, 5 Finnen, 4 Zweden, 3 Spanjaarden, een Ier en een Luxemburgse). De Ier Pat Cox werd herkozen als fractievoorzitter en Jan Kees Wiebenga werd gekozen tot een van de ondervoorzitters van het Parlement. In die hoedanigheid is hij als enige Nederlander lid van het Bureau van het Parlement. De Française Nicole Fontaine werd gekozen tot voorzitter van het Europees Parlement. In ruil voor haar ondersteuning kreeg de ELDR-fractie de toezegging dat Pat Cox in de tweede helft van deze 5 jarige termijn het voorzitterschap mag bekleden. Hiermee werd het verbond tussen socialisten en christen-democraten doorbroken, die de afgelopen decennia de belangrijkste posten onderling verdeelden.

• *Contacten met VVD-geledingen*

De VVD-leden in het Europees Parlement rekenen het traditioneel tot hun taak intensieve betrekkingen te onderhouden met de VVD in al haar geledingen. Zo werden vele partijbijeenkomsten bezocht en woonden de Europarlementariërs bij toerbeurt de vergaderingen van de Tweede Kamerfractie, van het Hoofdbestuur en van het POK bij. Daarnaast hebben zij zitting in een aantal Partijcommissies. In 1999 brachten een aantal kamercentrales en afdelingen op uitnodiging van de VVD-fractie een bezoek aan het Europees Parlement in Brussel of Straatsburg. Van deze mogelijkheid maakten ook de JOVD en de LPC gebruik. Ook het organiseren van de bijeenkomsten van Eurocontact, de contactgroep met bestuursleden van de kamercentrales, werd door de vernieuwde fractie voortgezet.

• *Afsluitend*

Met het oog op de toekomst moet worden opgemerkt dat het liberalisme in Europa versterking behoeft. Vijf van de vijftien huidige lidstaten, waaronder Duitsland en Frankrijk, zijn momenteel niet in de ELDR-fractie vertegenwoordigd. Toch bevinden zich in die landen wel geestverwante

stromingen, evenals in een aantal kandidaat-lidstaten. Werken aan een verbreding van het liberalisme is dan ook een belangrijke opgave voor de komende tijd.

- *Samenstelling*

De zes VVD-leden in het Europees Parlement - begin 1999 bestaande uit Jan Kees Wiebenga, Jan Mulder, Jessica Larive, Florus Wijsenbeek, Elly Plooij-van Gorsel, en Robert Goedbloed - maken deel uit van de fractie van Europese Liberalen en Democraten (ELDR) 1999 stond voor een groot gedeelte in het teken van de verkiezingen voor het Europees Parlement.

5.3. VVD-Bestuurdersvereniging

- *Gemeenteraadsverkiezingen*

De verkiezingen van de Provinciale en de Gedeputeerde Staten, tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen in een groot deel van Noord-Brabant en de naweën van de reguliere gemeenteraadsverkiezingen in 1998 zorgden voor veel administratieve druk. Van de advies- en klankbordfunctie van het bureau van de VVD-Bestuurdersvereniging werd goed gebruikgemaakt en Provincie & Gemeente was dikker dan ooit. Geen directe campagnedrukte dus, maar meer dan voldoende werk voor de medewerkers van de VVD-Bestuurdersvereniging.

- *Statenverkiezingen*

De grote winst bij de statenverkiezingen in 1995 kon in 1999 helaas niet volledig worden vastgehouden, maar met 182 zetels waarvan 21 voor gedeputeerden mocht toch van een succes worden gesproken. Het 'provinciale' ledenverlies werd vrijwel gecompenseerd door de goede uitslag bij de Brabantse raadsverkiezingen. Per 31 december 1999 kende de VVD-Bestuurdersvereniging 5 ereleden, 2269 gewone leden, 349 buitengewone leden en 51 abonnees op Provincie & Gemeente.

- *Landelijke activiteiten*

Ook in 1999 organiseerde de VVD-Bestuurdersvereniging naast veel regionale bijeenkomsten weer enkele landelijke activiteiten. Op 18 maart was er een bijeenkomst voor liberale (deel)gemeentelijke collegeleden. Deze zogenoemde wethoudersdag werd gehouden in Venlo en Arcen en Velden en had als thema's economie, verkeer en toerisme.

De jaarlijkse bijeenkomst van VVD-provinciebestuurders en Eerste-Kamerleden was op 11 juni in Flevoland. Op 25 juni waren de burgemeesters, verenigd in het Liberaal burgemeestersgezelschap P.J. Oud, te gast bij Estec in Noordwijk.

- *Het jaarcongres*

Direct voorafgaande aan het jaarlijkse congres op 5 en 6 november vonden op de vrijdagmiddag al diverse doelgroepbijeenkomsten plaats. Zo had het Platform jonge liberale bestuurders haar eerste bijeenkomst met als thema 'Hoe overleef je als jongere binnen de VVD?'. Na behandeling van dit onderwerp ging het programma verder in een met het Platform gemeentesecretarissen c.a. gecombineerde sessie over 'monisme en dualisme', nadat de gemeentesecretarissen in eigen kring al over VVD Interactief hun mogelijke medewerking aan cursussen van de Haya van Somerenstichting en de toekomst van hun platform hadden gesproken. De Ir Lely Kring, Kring van liberale waterschapsbestuurders aangesloten bij de VVD, had in een nevenzaal een bijeenkomst voor waterschapsbestuurders, waterschapssecretarissen en de woordvoerders water/waterschappen in de VVD-fracties in provinciale staten over 'Waterschapsbelastingen in de 21e eeuw'. Gelijktijdig werd elders in het complex door het Liberaal burgemeestersgezelschap P.J. Oud over een aantal voor die doelgroep actuele zaken van gedachten gewisseld met de 'VVD-burgemeesterslobbyist'.

Ook het jaarcongres had als motto 'monisme en dualisme of is er leven na Elzinga?' Na het openingswoord van verenigingsvoorzitter Haaksman en een kort betoog van de voorzitter van de VVD-fractie in de Tweede Kamer, H.F. Dijkstal, spraken de heren prof. dr. U. Rosenthal, lid van het presidium van de Staatscommissie Dualisme en lokale democratie en lid van de VVD-fractie in de Eerste Kamer, en dr. J.A. van Kemenade, commissaris van de Koningin in de provincie Noord-Holland en mede-auteur van de nota 'Over dualisme in de provincies', over het hoofdthema. Het vrijdagavondprogramma werd afgerond door woordkunstenaar Driek van Wissen. De zaterdag kende na een korte huishoudelijke vergadering een achttal uiteenlopende workshops.

- *Diversen*
- De gedeputeerden, de commissarissen van de Koningin, de voorzitters van de VVD-fracties in de Staten-Generaal, de partijvoorzitter en de voorzitter en de secretaris van de VVD-Bestuurdersvereniging hadden op 3 februari en 15 september hun periodiek overleg.
- Op diverse momenten en in diverse vormen heeft overleg met de Tweede-Kamerfractie plaatsgevonden.
- Op 1 februari sprak het dagelijks bestuur met een delegatie van de JOVD over een aantal samenwerkingsmogelijkheden.
- Op 3 februari werd een delegatie van de VVD-Bestuurdersvereniging door een onderzoekscommissie van de Congress of local and regional authorities of Europa, een onderdeel van de Raad van Europa, over de lokale en provinciale democratie in Nederland gehoord.
- Op 3 februari werd over diverse zaken met drs G.M. de Vries, staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties overlegd.
- Op 28 mei was er overleg tussen de VVD-leden in het Europees Parlement, VVD-leden in het Comité van de Regio's en het bestuur van de VVD-Bestuurdersvereniging.
- Een aantal vertegenwoordigers van de VVD-Bestuurdersvereniging participeerde in partijcommissies.
- Het vakblad Provincie & Gemeente verscheen zoals gebruikelijk tien keer.
- Voor meer informatie wordt verwezen naar het jaarverslag van de VVD-Bestuurdersvereniging over 1999.

Begin 1999 bestond het bestuur uit navolgende personen:

dagelijks bestuur: de heren drs. E. Haaksman (voorzitter), ir. W.G. de Raad (penningmeester) en A.S. Scholten (secretaris) en de dames drs. L.E.J. Engering-Aarts (ondervoorzitter) en drs. A. de Widt-Nieuwenhuizen (lid)

provinciale vertegenwoordigers: de dames A. ter Borg-Guliker (Gelderland), M. Brouwer-te Roller (Zeeland), J.T. Prikken-Krikke (Overijssel), G. Slob-Minkema (Zuid-Holland), J.F. Snijder-Hazelhoff (Groningen) en D.G. Vonk-Bergeren (Noord-Brabant) en de heren J.W. Boekhoven (Fryslân), W.J.M. Geurts (Limburg), D. Halbesma (Flevoland), Sj. Kremer (Drenthe), F.J. Vos (Utrecht) en mr ing. W.J.N. Waaijer (Noord-Holland)

kwaliteitszetels: mevr. mr C.L. Liebregts (gemeentesecretarissen) en ir. J.E.M. van Velsen (waterschapsbestuurders), *lid van advies namens het hoofdbestuur van de VVD*: ir A.J. Korff.

Op 6 november verlieten de dames Ter Borg en Vonk het bestuur. Zij werden opgevolgd door de heren J. W. Lagerweij en ing. S.C.O. Pladet.

5.4. Liberale Internationale - Groep Nederland (LIGN)

De Liberale Internationale - Groep Nederland is een platform voor discussie op de gebieden buitenlandse en Europese zaken, ontwikkelingssamenwerking, buitenlandse handel en defensie en

alle onderwerpen welke een raakvlak met de internationale politiek hebben. 1999 was een druk jaar met vele activiteiten in binnen- en buitenland.

Op dinsdag 10 februari 1999 sprak de Minister van Buitenlandse Zaken, J.J. van Aartsen (VVD), over de Europese Veiligheids en Defensie Identiteit (EVDI), de Wereld Handels Organisatie (WTO) en de uitbreiding van de Europese Unie. De Minister hield tevens een pleidooi voor NAVO-interventie ten einde de Albanese bevolking van Kosovo te beschermen tegen "ethnic cleansing".

Het 49e congres van de Liberale Internationale (LI) werd van 3 tot 5 maart in Brussel gehouden en had als thema "Globalisation and the Future of the Nation State". Bijna 750 deelnemers uit meer dan 50 landen discussieerden over de kansen en bedreigingen van globalisering, de toekomst van de nationale staat, de internationale milieuproblematiek en "gender issues". LI Vice-President en LIGN-Voorzitter mr. drs. J.C. van Baalen werd benoemd tot "Special Rapporteur on the position of Sinti & Roma in Central & Eastern Europe". Hij zal begin 2000 aan de LI rapporteren.

Op woensdag 21 april verdedigde de Minister voor Ontwikkelingssamenwerking, mr. E.L. Herfkens (PvdA), haar nieuwe beleid "meer voor minder". Zij maakte zich sterk om de Nederlandse ontwikkelingssamenwerking te concentreren op minder landen dan voorheen, met als voorwaarde dat deze landen een redelijke mate van goed bestuur ("good governance") hebben.

Op woensdag 13 oktober 1999 blikte de Minister van Defensie, mr. F.H.G. de Grave (VVD), vooruit op de hervorming van de Nederlandse Defensie, die eind november haar beslag zou krijgen in een nieuwe Defensienota. De Minister maakte nieuws met zijn toezegging bij vredesoperaties een grotere rol voor reserve-officieren bij Civil Military Co-operation (CIMIC) in te ruimen.

Op donderdag 21 oktober 1999 namen mr. drs. F. Bolkestein en J. Maaten op een door de LI en de internationaal secretaris van de VVD georganiseerde bijzondere bijeenkomst te Brussel afscheid als President, resp. Secretaris-Generaal van de Liberale Internationale. De heer Bolkestein werd in september benoemd tot lid van de Europese Commissie voor de Interne Markt. LIGN-Voorzitter mr. drs. J.C. van Baalen volgde hem als lid van de VVD-fractie in de Tweede Kamer op. J. Maaten werd deze zomer voor de VVD verkozen tot lid van het Europees Parlement.

Op dinsdag 16 november 1999 hield de Roemeense Minister van Justitie en Vice-Premier en tevens politiek leider van de Roemeense Liberale Partij PNL, Valeriu Stoica, een lezing in de Tweede Kamer over de Roemeense aspiraties ten aanzien van de toetreding tot de Europese Unie en de NAVO.

Op maandag 13 december sprak de Belgische Eerste Minister G. Verhofstadt (VLD) over de Belgisch-Nederlandse samenwerking binnen Benelux en Europese Unie en over de actuele politieke situatie in België.

Het bestuur van de LIGN bestond in 1999 uit: mr. drs. J.C. van Baalen (Voorzitter, tevens Vice-President van de Liberale Internationale en Lid van de LI Executive Committee), mevr. drs. G.J. Rutgers (Vice-Voorzitter), drs. A. Geensen (Secretaris, tevens Lid van de LI Executive Committee), drs. S.P. Metz (Penningmeester), ir. E.L.P. Hessing (Lid) en drs. F.Z. Szabo (Bestuurslid namens het hoofdbestuur van de VVD). mevr. W.C.M. van Ark-Hessing was, als Voorzitter van de Organisatie Vrouwen in de VVD, adviseur van het LIGN-bestuur betreffende de INLW (International Network of Liberal Women). De LIGN had in 1999 250 leden.

5.5. Partijcommissie binnenlandse zaken (A1)

• *Algemeen*

In het jaar 1999 kwam de partijcommissie Binnenlandse Zaken tien keer bijeen. Drs. H.B. Eenhoorn vervulde tot en met mei 1999 het Voorzitterschap van de commissie. In mei 1999 werd de heer Eenhoorn tot voorzitter van de partij gekozen. Hij werd opgevolgd door drs. W.K. Hoekzema.

• *Samenstelling commissie*

Voorzitter: drs. H.B. Eenhoorn (t/m mei 1999); drs. W.K. Hoekzema (vanaf juni 1999);

Secretaris: mevr. mr. drs. D. de Groot;

Leden: J.D. Berghuijs; mr. D. Bijl; mevr. A.J. van Eekelen; mevr. drs. L.E.J. Engering-Aarts; drs. N. Gerzee; mevr. mr. C.L. Liebregts; mr. D. van Lingen; mevr. drs. M. Molenaar MBA; dr. J.J. Schrijen; mr. K.F. Schuiling; mr. ing. C. van Tilborg; drs. E. Haaksman (qualitate qua). Op 8 november 1999 benoemde het hoofdbestuur dr. T. Zwart.

Adviserende E.R.M. Balemans; ing. L.M. de Beer (t/m mei 1999); C.G.A. Cornielje; J.

leden: Rijpstra; mr. A.J. te Veldhuis; drs. P.J.H.M. Luijten; mr. J. Rensema; H. Wiegel.

• *Werkzaamheden*

De commissie heeft zich met de volgende onderwerpen beziggehouden:

- Begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor het jaar 2000; (Kamerstuk 26 422);
- Partijraad van 2 oktober 1999; Raadplegend referendum ten behoeve van de benoeming van de burgemeester;
- Lessen voor de toekomst uit het rapport van de parlementaire enquêtecommissie inzake de Bijlmerramp; Deconstitutionalisering van de benoeming van de burgemeester;
- 1. gebruik van het enquête-instrument; Planning staatsrechtelijke vernieuwing en grondwetswijziging (Brief van minister Peper d.d. 3 februari 1999);
- 2. rol en functioneren van de rijksoverheid; Beleidsplan Nederlandse Politie 1999-2002;
- 3. ministeriële verantwoordelijkheid; Millenniumproblematiek;
- 4. functioneren van de Tweede Kamer; Gemeentelijke herindeling;
- 5. omgang van politiek en openbaar bestuur met publiciteit en media; Essay van minister Peper, getiteld "Op zoek naar samenhang en richting" (juli 1999);
- Grotestedenbeleid; Artikel van J.A. van Kemenade, getiteld "Primaat in de polder" (zie ook Binnenlands Bestuur d.d. 1 oktober 1999);
- Arbeidsmarkt decentrale overheden; Nota "Vertrouwen in verantwoordelijkheid" (ministeriële verantwoordelijkheid);
- Relatie startnota ruimtelijke ordening 1999 en bestuurlijke inrichting van Nederland en het bestuurlijke instrumentarium; Toekomstige samenwerking met de Nederlandse Antillen en Aruba (Kamerstuk 26 605);
- Juridisering; ICT en de kloof tussen overheid en burgers (teledemocratie).
- Vraagstuk van monisme en dualisme op decentraal niveau;
- (staatscommissie Dualisme en lokale democratie);
- Kabinetsnotitie Inrichting en functioneren binnenlands bestuur

- *Actuele politieke onderwerpen*

Vast onderdeel van de agenda van de partijcommissie was: actuele politieke onderwerpen op het terrein van Binnenlandse Zaken. Sommige onderwerpen die hierboven zijn genoemd, zijn ook besproken in het kader van de “actuele politieke onderwerpen op het terrein van Binnenlandse Zaken”. Verder zijn in dat verband aan de orde geweest:

- Algemene Politieke Beschouwingen, september 1999;
- Wetsvoorstel m.b.t. vorming van Twentestad;
- Beleidsnotitie van het kabinet inzake gemeentelijke herindeling;
- Positie en rol van de Eerste Kamer;
- Wetsvoorstel tot wijziging van de Grondwet m.b.t. de invoering van het correctief wetgevingsreferendum;
- Financiële problemen op de Antillen;
- Regio Haaglanden;
- Gemeentelijke herindeling en de relatie met de Wet op de Ondernemingsraden;
- Ontwikkelingen in het kiesrecht;
- Verminderen van het aantal leden van Provinciale Staten;
- Financiering en sponsoring van politieke partijen.

- *Overige activiteiten*

- Op 19 januari 1999 werd er in een bijeenkomst met de partijcommissie Justitie over juridisering gesproken.
- Door de commissie zijn de volgende notities opgesteld:
 - notitie van mevr. Liebregts inzake “visuele arbeidsmarkt decentrale overheden” (april 1999);
 - notitie van J.D. Berghuijs over ICT en de kloof tussen overheid en burger (teledemocratie) (oktober 1999).
- Overigens zijn door de commissie, in het bijzonder de heren Berghuijs, Van Tilborg, Brood en mevr. Liebregts, voorbereidingen getroffen voor een themadag over teledemocratie.
- Tijdens de bijeenkomst van 13 april 1999 werd gesproken over een arbeidsmarkt voor decentrale overheden. Mr. L.V. Mazel, plaatsvervangend hoofd van het Bureau voor de Algemene Bestuursdienst, en mevr. Liebregts verzorgden een inleiding.
- Aan de hand van een notitie van Rijpstra heeft de commissie gesproken over “kosten bij grootschalige publieksevenementen”.
- Ten behoeve van de Partijraad, gehouden op 2 oktober 1999, hebben de leden van de commissie aandachtspunten m.b.t. de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor het jaar 2000 opgesteld.
- Op verzoek van de VVD-Bestuurdersvereniging stelde de partijcommissie stellingen over het vraagstuk van monisme en dualisme op decentraal niveau op. Deze waren bestemd voor de bijeenkomst van de bestuurdersvereniging op 5 en 6 november 1999 in Lunteren.

5.6. Partijcommissie justitie (A2)

- *Samenstelling commissie:*

Voorzitter: Jhr. mr. A.W. Beelaerts van Blokland, Secretaris: mr. A.J.F. de Jager, Leden: mevr. dr. M.J.M. Brand-Koolen, mr. M.J.J. van den Honert, prof. mr. B.H. ter Kuile, mr. E. Mijsberge, mevr. mr. M. van Paridon, mr. J.J.H. Suyver, mr. H.P. Talsma, mr. F.M. Visser
 Adviserende leden: mr. Ph.G. Brood, mr.drs. A. Nicolai, mr. J.M.L. Niederer, mr. M. Patijn, mr. O.P.G. Vos, mr.drs. F.H.H. Weekers, mevr. prof.dr.mr. E.M. Kneppers-Heynert, mr. J. Rensema, prof.dr. U. Rosenthal, mr. A.J.M. Manders, mr. J.G.C. Wiebenga

- *Vergaderingen*

- De Partijcommissie Justitie kwam in 1999 een zestal keren bijeen; de vergaderingen werden over het algemeen goed bezocht door de vertegenwoordigers van de fracties van de Staten-Generaal en de gewone leden van de commissie.
- De januari-vergadering stond vrijwel geheel in het teken van het thema déjuridisering, één en ander aan de hand van een notitie van mr Ph. Brood.
- In de vergadering van 16 maart heeft de commissie van gedachten gewisseld over het onderwerp euthanasie. Naar aanleiding van deze discussie werd een werkgroep opgericht waarin zowel leden van de Partijcommissie Justitie als leden van de Partijcommissie Volksgezondheid zitting hebben en welke commissie nader heeft geadviseerd.
In de vergadering van maart zijn voorts de wetsvoorstellen “toezeggingen aan getuigen in het strafproces”, “DNA” en “vergoedingenstelsel rechtsbijstand” uitvoerig aan de orde geweest.
- In de vergadering van 20 april is door de commissie aandacht besteed aan het wetsvoorstel met betrekking tot artikel 12 Strafvordering (beklag niet (verdere) vervolging), de Wet bescherming persoonsgegevens en de meest recente Europese richtlijn op het gebied van auteursrecht.
- Op 15 juni heeft de commissie gesproken over het onderwerp “bestuurlijke ophouding”, één en ander met name in verband met het naderende Europees kampioenschap voetbal 2000.
Verder zijn aan de orde gesteld de conclusies van de commissie Kalsbeek welke rapporteerde in het kader van “evaluatie van opsporingsmethoden”.
- De oktober-vergadering van de commissie werd geheel gewijd aan de justitiebegroting. De individuele deelonderwerpen van de begroting zijn aan de hand van een toelichting van de met deze onderwerpen belaste TK-leden de revue gepasseerd en door de commissieleden becommentarieerd.
- Ook op de vergadering van 16 november werd het onderwerp euthanasie tamelijk uitvoerig behandeld.
Verder werd bij die gelegenheid de behandeling van de justitiebegroting geëvalueerd en had een nadere beschouwing het licht gezien naar aanleiding van de vergadering van de Europese Raad die had plaatsgevonden te Tampere (Finland).

5.7. Partijcommissie politie (A3)

- *Algemeen*

In 1999 kon de politiecommissie, na enige tijd afwezig te zijn geweest aan het front der partijcommissies, weer een volledig jaar actief zijn. Dat gebeurde met een samenstelling met veel nieuwe leden en adviserende leden. Met een langere tijd afwezigheid van de secretaris en met een wijziging in de adviserende leden door een wissel in het woordvoederschap politiezaken. Dit alles heeft een succesvol jaar niet in de weg mogen staan.

Natuurlijk werd er gesproken over de gewenste wijzigingen in het bestel, de bewapening van de politie (“pepperspray”), de financiën van de korpsen, de wetgeving bijzondere opsporingsbevoegdheden, de internationale samenwerking, het grootschalig optreden en artikel 140 Wetboek Strafrecht, de Millenniumwisseling en openbare orde, etcetera.

Hoewel de presentie van de leden voor verbetering vatbaar was, was er toch iedere vergadering voldoende inbreng om de trouw aanwezige parlementariërs van advies te diënen.

Goed heeft gewerkt het door één der leden voorbereiden van een bespreeknotitie voor vastgelegde thema’s in de vergadering, waardoor de gedachtewisseling sneller tot voldoende diepgang leidde en die de aanwezigen een goede voorbereiding en naslag verschaftte.

Tevens heeft de commissie zich geprepareerd op de partijraad najaar 1999 in Bussum, alwaar zij nadrukkelijk de discussie in de bijeenkomsten kon voeren met de door haar voorbereide thema’s. De commissie kwam, behoudens de recessen, maandelijks bijeen.

- *Samenstelling commissie*

Voorzitter: M.A. Beuving
Secretaris: drs B. Wijbenga
Leden: drs J.M. Alma, D.G.J. Fabius, P.P.J.M. Martens, mr E.R. Smits,
mr L.H.B. Spahr van der Hoek, mevr. mr M.Th.M. Tangel, mevr. mr G. van Zeeben
Adviserende leden: C.G.A. Cornielje, mr drs. A. Nicolai, mr J.M.L. Niederer, H. Wiegel

5.8. Partijcommissie Buitenlandse Zaken / Ontwikkelingssamenwerking (B1)

- *Samenstelling commissie*

Voorzitter: J. Manheim
Secretaris: mr. R.H. van der Meer
Leden: mevr. drs. A.M. Besselsen, J.P. Dirkse, drs. A. Geensen, drs. A.A. Koppers,
mr. G.P.H. Kreijen, drs. H.J. Labohm, mevr. L.C. van der Perk, mr. drs.
A.H.J.W. van Schijndel, drs. F.Z. Szabo
Adviserende leden: mr.drs. J.C. van Baalen, J.D. Blaauw, M. van den Doel, ir. E.L.P.
Hessing, mevr. mr. P. Remak, drs. F.W. Weisglas, G. Wilders, ing. L.M. de Beer, drs. D.J.D.
Dees, dr. W.F. van Eekelen, mevr. F.M. Roscam Abbing-Bos

Nog geen gegevens beschikbaar op de sluitingsdatum van dit 52ste jaarverslag

5.9. Partijcommissie Defensie (B2)

- *Samenstelling commissie*

De commissie bestond in 1999 uit de volgende leden:

Voorzitter: R. Reitsma
Secretaris: mevr. drs. H. Dijkgraaf
Leden: J.F.W. van Angeren, W. Breeschoten, mevr. drs. J. Buzeman, G.J. Folmer, H.A. Kamman,
mr. R.A.F. van de Kamp, F.F. van Kappen, R.P. Klop (tot augustus), J.J.M.G. Maenen
Maenen (per 6 september in buitenland), J.W. Ort, drs. R. van de Ruit (tot oktober), mevr.
maj. M.A.D. Waalkens
Adviserende leden: E.R.M. Balemans, M. van den Doel, drs. D.J.D. Dees, dr. W.F. van
Eekelen, prof.dr. U. Rosenthal, mevr. S. van Heemskerck Pillis-Duvekot, drs. F.Z. Szabo.

- *Vergaderingen*

De commissie heeft in het verslagjaar 1999 negen maal vergaderd en wel op:

19 januari, 13 april, 18 mei, 8 juni, 13 juli, 14 september, 12 oktober, 16 november en 14 december.

De geplande vergadering van 9 februari is niet doorgedaan. Met uitzondering van de vergaderingen van 8 juni en 13 juli hebben alle vergaderingen plaats gevonden in het gebouw van de Tweede Kamer te Den Haag. De vergadering van 8 juni vond plaats op het hoofdkwartier van de bevelhebber der Luchtmacht te Den Haag. De vergadering van 13 juli vond plaats in de Frederik Kazerne te Den Haag. De vergadering van 16 november was een gezamenlijke vergadering van de partijcommissies Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking, Europese Zaken en Defensie.

- *(Gast)sprekers*

Inleidingen als (gast)spreker werden tijdens de commissievergaderingen gehouden door:

Luitenant-generaal B.A.C. Droste, bevelhebber de Luchtstrijdkrachten, over Hoofdlijnennotitie, Strategische Toekomst Discussie en Defensienota 2000 (8 juni)

Vice-admiraal C. van Duyvendijk, bevelhebber der Zeestrijdkrachten, over Hoofdlijnennotitie, Strategische Toekomst Discussie en Defensienota 2000

Drs. P. van Schie, Telder Stichting, over "Krijgsgerommel achter de kim" (14 september)

Mr. drs. A.H.J.W. van Schijndel, lid partijcommissie Buitenlandse Zaken, over Europese defensie.

- *Overige activiteiten*

Door het hoofdbestuur werd een borrel aangeboden aan de partijcommissies ter opening van het parlementaire jaar. De borrel vond plaats in de oude vergaderzaal van de Tweede Kamer te Den Haag.

6 oktober: Jaarlijkse vergadering van het Hoofdbestuur met de voorzitters en secretarissen van de partijcommissies. Deze vergadering vond plaats in de Jaarbeurs te Utrecht

23 oktober VVD-Themadag Defensie. Deze bijeenkomst vond plaats in het Instituut Defensieleergangen te Rijswijk

Een aantal onderwerpen sprongen qua actualiteit in het verslagjaar naar voren:

- Hoofdlijnennotitie; Defensie en de problemen die dat met zich mee brengt
- Strategische Toekomst Discussie
- Defensienota 2000 • Europees Defensie Initiatief
- De voortdurende zorg over verschillende onderdelen van het personeelsbeleid van

Daarnaast kwamen de volgende onderwerpen aan de orde:

- Begroting 2000 • Kosovo
- Srebrenica-ervolg • JSF-project

5.10. Partijcommissie Europese Zaken (B3)

- *Algemeen*

Naast de behandeling van de Europese actualiteiten hebben de financiering van de Unie, Agenda 2000, de Europese Commissie en de voorbereidingen van de Europese verkiezingen centraal gestaan in de werkzaamheden van de Partijcommissie in de eerste helft van 1999.

- *Samenstelling commissie*

Voorzitter: drs. M.A.J. Knip

Secretaris: mevr. E.J. Brandenburg

Leden: drs. C.C.A. Beels, mr. drs. J.R. van den Bold, mr. E.H.B.M. Cremers, mevr. drs. M.E. van Emden, drs. R.J. Goedbloed, mr. J.M.A. Hosman, drs. A.H. van der Meer, mr. P. Roscam Abbing, Baron mr. drs. S.E. van Tuyl van Serooskerken, drs. F.A. Wijzenbeek, drs. F.Z. Szabo

Adviserende ir E.L.P. Hessing, mevr. drs W.C.G. Voûte-Droste, mr drs F.H.H. Weekers,
leden: mevr. prof dr H.M. Dupuis, dr W.F. van Eekelen, ir N.G. Ketting, J. Maaten, mr. A.J.M. Manders, ir J. Mulder, mevr. dr P.C. Plooi-j-van Gorsel, mevr. drs M.J. Sanders-ten Holte, mr J.G.C. Wiebenga

- *Vergaderingen*

Naast de behandeling van de Europese actualiteiten hebben de financiering van de Unie, Agenda 2000, de Europese Commissie en de voorbereidingen van de Europese verkiezingen centraal gestaan in de werkzaamheden van de Partijcommissie in de eerste helft van 1999.

In 1999 is de Partijcommissie Europese Zaken acht maal bijeengekomen. Gedurende het jaar is actief deelgenomen aan de werkzaamheden van de Partijcommissie door leden en adviserende leden. In januari heeft een buitengewone vergadering plaatsgevonden ter afronding van het advies van de Partijcommissie inzake het concept ELDR-verkiezingsprogramma ten behoeve van de Partijraad van 23 januari 1999.

In februari is de advisering inzake financiering van de Unie / Agenda 2000 afgerond.

Voorts is een 10-punten plan ten behoeve van de Europese verkiezingen uitgewerkt en ter beschikking gesteld van het Hoofdbestuur. In maart is vervolgens de besluitvorming inzake Agenda 2000 geëvalueerd. Voorts is het traject voor het 10-punten plan voor de EP-verkiezingen besproken.

In mei werden de voorbereidingen voor de EP verkiezingscampagne besproken aan de hand van een door de campagneleiding opgestelde voortgangsrapportage.

In juni zijn vervolgens de Europese verkiezingen en de campagne geëvalueerd. Tevens vond een evaluatie van de procedure en totstandkoming van het ELDR-programma plaats met Szabo (IS). Tevens is naar aanleiding van de Europese Raad van Keulen aandacht besteed aan de voorstellen van de Europese raad over de versterking van het Gemeenschappelijk beleid inzake veiligheid en defensie.

Vanaf het begin van het jaar heeft de Partijcommissie voorts de ontwikkelingen bij de Europese Commissie bij voortduring besproken en geëvalueerd.

Na het zomerreces is in september de, door Wijsenbeek opgestelde, bijdrage van de Partijcommissie ten behoeve van de Partijraad van 2 oktober 1999 besproken.

Tevens is gedurende de tweede helft van 1999 het EU mededingingsbeleid besproken aan de hand van het Witboek 'Modernisering'. Voorts is gedurende de herfst een aanvang gemaakt met de voorbereidingen voor advisering inzake de in 2000 te houden IGC Institutionele hervormingen van de Unie. In dit kader is een discussienota opgesteld door een werkgroep bestaande uit de heren Van Tuyll, Cremers en Wijsenbeek. De notitie is in november en december besproken in de Partijcommissie met het oog op afronding in het eerste kwartaal van het jaar 2000. Verder heeft de Partijcommissie in november aandacht besteed aan de regeringsnota GBVB/EVDI ter voorbereiding van de gezamenlijke vergadering met de Partijcommissie BUZA/OS en Defensie van 16 november 1999 inzake Europees Defensiebeleid.

5.11. Partijcommissie Financieel Economische Zaken / MKB (C1)

• *Samenstelling commissie*

Voorzitter: drs. J.F.J. van Baardwijk

Secretaris: F. Kloezeman

Leden: drs. J.A. Dortland, drs. B.C.J. van Gils, drs. H.M.W. ter Heegde, J.Th. de Jongh, J.F.B. Masselink, K. Petersen, Jhr. mr. A.A. Röell, mevr. mr. J.D. van Tongeren, G.A.N. Verhoog, drs. R.A.L. Verstraeten, dr. M. van Vliet, mr. G.H.N.L. van Woerkom

Adviserende leden: W.I.I. van Beek, S. Blok, ir. E.L.P. Hessing, mevr. drs. J.F. Snijder-Hazelhoff, mevr. drs. W.C.G. VouÛte-Droste, mr.drs. F.H.H. Weekers, mevr. mr. M.E. Bierman-Beukema toe Water, drs. L. Hilarides, ir. N.G. Ketting, drs. P.J.H.M. Luijten, mr. J. Rensema, M.J. Varekamp, Maaten, ir. J. Mulder, mevr. dr. P.C. Plooi-van Gorsel

Nog geen gegevens beschikbaar op de sluitingsdatum van dit 52ste jaarverslag

5.11. Partijcommissie Belastingen (C2)

• *Algemeen*

De werkzaamheden van de commissie werden in 1999 sterk bepaald door de ontwikkelingen rond het Belastingplan voor de 21ste eeuw en het daaruit voortgekomen wetsontwerp Wet inkomstenbelasting 2001. De commissie heeft voortdurend commentaar op (de ontwikkelingen rond) dit wets-ontwerp geleverd en een bijdrage geleverd aan de vragen die naar aanleiding van het wetsontwerp zijn ingediend. Tevens heeft

de commissie bijdragen geleverd aan een tweetal bijeenkomsten over dit onderwerp, waaronder de VVD themadag in Nieuwegein op 30 oktober 1999.

De beoogde herziening van de brochure Liberaal Belastingbeleid was opzettelijk vertraagd. De invloed van de nieuwe Wet op de inkomsten-belasting 2001 op de fiscale strategie voor de komende jaren zal dermate groot zijn dat eerst wordt afgewacht hoe de wetgeving er in definitieve vorm zal uitzien.

Voorts heeft telefonisch overleg plaatsgevonden, zowel tussen commissieleden onderling als met parlementsleden.

• *Samenstelling commissie*

Voorzitter: mr. H.E. Koning

Secretaris: drs. H. van der Torn

Leden: mevr. mr. A.F.M.Q. Beukers-van Dooren, mr. A.Th.H. van Dijk, mevr. M. Fisser, drs. I.M.F. van Geenen, drs. Th. J. Keijzer, mr. M. Mees, mr.drs. W.A.P. Nieuwenhuizen, mr. C.D.E.J. Nijman, drs. W.H.E. van Ommeren, mr. M.P.M. van de Ven, drs. A.H.M. Vredembregt

Adviserende

Leden W.I.I. van Beek, mevr. mr. P. Remak, mevr. mr. B.M. de Vries, mr.drs. F.H.H. leden: Weekers, drs. L. Hilarides, mr. J. Rensema

De commissie bestond thans uit elf leden, vier adviserende Tweede Kamerleden en een adviserend Eerste Kamerlid. Er is thans geen adviserend lid van het Europees Parlement. De opkomst daalde licht ten opzichte van voorgaande jaren. De opkomst van de Tweede – en Eerste Kamerleden was stabiel maar niet erg hoog. Van de zijde van het Europees parlement was de belangstelling iets toegenomen maar werd nog weinig aan de vergaderingen deelgenomen. Mr. M.P.M. van de Ven heeft het Voorzitterschap overgedragen aan mr. H.E. Koning. Mevr. A.F.M.Q. Beukers - van Dooren is afgetreden en drs. W.H.E. van Ommeren is tot de commissie toegetreden.

• *Behandelde onderwerpen*

De commissie heeft in 1999 de volgende onderwerpen behandeld:

- Belastingplan voor de 21ste eeuw
- Wetsontwerp Wet op de inkomstenbelasting 2001
- Brochure Liberaal Belastingbeleid
- Fiscalisering omroepbijdragen
- Fiscalisering inkomensonafhankelijkheid
- Wetsontwerp fiscaal procesrecht
- Commentaar /input vergroening belastingstelsel
- Inkoop eigen aandelen
- Werkwijze belastingdienst
- Grenscompensatieregeling
- Effectieve belastingdruk in Europa
- Belastingplan 21ste eeuw - (bijeenkomst kamercentrale Utrecht)
- Belastingplan 21ste eeuw - Themadag 30 oktober 1999
- BTW Particuliere internaten
- Bezwaartermijn bij aangiftebelastingen
- Notitie vrijstelling schenkingsrecht
- Belastingen als beleidsinstrument
- Jaarverslag Belastingdienst 1998
- Beheersverslag/fiscale monitor
- Opteren belaste Levering omzetbelasting
- Commentaar op deelbegroting 2000 tbv partijraad 2 oktober
- Informatie- en Communicatie technologie
- Baatbelastingen

In 1999 is niet gezamenlijk vergaderd met andere commissies, wel is met betrekking tot het belastingplan voor de 21ste eeuw contact geweest met de Commissie Financieel-economische zaken (C1)

- *Nota's*

Met betrekking tot een aantal van de onder 3 genoemde onderwerpen zijn notities verschenen. Van geen van deze nota's is bericht ontvangen van het Bestuur dat marginale toetsing heeft plaatsgevonden. Behalve deze nota's zijn, al of niet op verzoek, adviezen en concept kamervragen verzonden aan kamerleden.

5.13. Partijcommissie Sociale Zaken (C3)

- *Algemeen*

De samenstelling van de partijcommissie Sociale Zaken ondervond ten opzichte van 1998 enkele wijzigingen. De partijcommissie Sociale Zaken bestaat sinds augustus 1998 uit de volgende leden: mr. J.E. Peper (voorzitter), mevr. C.M. Angevaren, (secretaris), W.P.M.M. Aerts, A.J.H. Diemel, H.G.M. Focke, dr. K. Groenveld, mr. P.T.M. Hanraets, mr. M.P.C. van der Krogt, drs. J.A. Meijer, mevr. H.L. van Eesteren-Smith B.Sc.M.Sc.

Met ingang van 1 maart beëindigde P.T. de Valois zijn lidmaatschap van de commissie.

Op deze plek werd met ingang van 7 juni 1999 mevr. A. Tijdhof-Hofsteden door het hoofdbestuur als lid van de commissie benoemd.

In overleg met het hoofdbestuur werd besloten met ingang van december 1999 het lid J.A. Meijer af te melden als lid van de partijcommissie op grond van zijn gebrek aan attendance.

Tot aan de verkiezing in maart 1999 waren namens de 1e kamer de adviserend leden van de partijcommissie Sociale Zaken:

mevr. N.H. van den Broek-Laman Trip, mr. R.A.E. de Haze Winkelman, H.F. Heijmans.

Na deze datum zijn namens de fractie 1e kamer adviserend lid van de commissie:

Mw prof.dr.mr. E.M. Kneppers-Heynert en mevr. mr. P. Swenker.

Tot de verkiezing in juni 1999 was namens het Europees Parlement adviserend lid van de partijcommissie Sociale Zaken:

mevr. dr. P.C. Plooij-van Gorsel.

Na deze datum is namens de fractie E.P. mr. A.J.M. Manders adviserend lid van de partijcommissie Sociale Zaken.

Namens de fractie 2e kamer zijn adviserend lid van de partijcommissie 2e kamer:

H.G.J. Kamp, G. Wilders, mevr. F. Orgu, mevr. M.J. Essers.

- *Samenstelling commissie*

Voorzitter: mr. J.E. Peper

Secretaris: mevr. C.M. Angevaren

Leden: W.P.M.M. Aerts, drs. H.G.M. Bruinen RA, A.J.H. Diemel, mevr. H.L. van Eesteren-Smith B.Sc.M.Sc., H.G.M. Focke, dr. K. Groenveld, mr. P.T.A.M. Hanraets, mr. M.P.C. van der Krogt, mevr. A. Tijdhof-Hofsteden

Adviserende drs. S.A. Blok, mevr. M.J. Essers, H.G.J. Kamp, mevr. F. Örgü, mevr. drs. J.F. leden: Snijder-Hazelhoff, mr.dr. F.H.H. Weekers, G. Wilders, mevr. N.H. van den

Broek-Laman Trip, mevr. prof.dr.mr. E.M. Kneppers-Heynert, mevr. mr. P. Swenker

- *Vergaderingen*

De partijcommissie Sociale Zaken heeft op dinsdag 26 januari 1999, dinsdag 9 maart 1999,

dinsdag 30 maart 1999, dinsdag 18 mei 1999, dinsdag 22 juni 1999, dinsdag 7 september 1999, dinsdag 12 oktober 1999, dinsdag 16 november 1999, dinsdag 7 december 1999 vergaderd in het gebouw van de Tweede Kamer te Den Haag. De vergadering van dinsdag 27 april 1999 vond op uitnodiging van staatssecretaris Hoogervorst plaats op het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

- *Behandelde onderwerpen*

De partijcommissie sociale zaken heeft in 1999 de volgende zaken behandeld:

- begroting Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- Suwi nota
- Arbeid & Zorg
- Taak afbakening pensioenen
WAO

- *Overige werkzaamheden*

In het jaar 1999 werd door het kabinet de Suwi nota uitgebracht. Een groot deel van de vergaderingen van de partijcommissie is besteed aan dit dossier.

Daarnaast werd door enkele leden van de partijcommissie op ad-hoc basis zeer intensief overleg gevoerd met en bijstand verleend aan de 2e kamer fractie op dit Suwi dossier.

Ook werd er door de partijcommissie actief ondersteuning verleend aan de fractie 2e kamer voor wat betreft de VVD inbreng tijdens de begrotingsbehandeling Sociale Zaken.

5.14. Partijcommissie Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening (D1)

- *Samenstelling commissie*

Voorzitter: ir. H. Pluckel

Secretaris: mevr. ir. E.J. Groosman - van den Brandhof

Leden: drs. H.P.G. de Boer, P.J. van den Broek, mevr. L.M. Driessen-Jansen, mevr. H.M.C. Dwarshuis-van de Beek, ing. R.G. Koning, J.C. de Lang, J.P. van der Meulen, drs. B. van der Velden

Adviserende ir. P.H. Hofstra, mr. R. Luchtenveld, mevr. drs. J.F. Snijder-Hazelhoff, mevr. drs.

Leden: P.J.L. Verbugt, ing. L.M. de Beer, dr. L. Ginjaar, J.J. van Heukelum, ir. N.G. Ketting, mevr. mr. P. Swenker.

Nog geen gegevens beschikbaar op de sluitingsdatum van dit 52ste jaarverslag

5.15. Partijcommissie Milieuhygiene (D2)

- *Samenstelling commissie*

voorzitter: drs. G.H.B. Verberg

secretaris: mevr. mr. M. Daalmeijer

leden: ir. J. Boeve, drs. O.W. van den Broek, ir. E. Freese, prof. Dr. L.J.L.D. van Griensven, mr. W. Koegler, drs. F.H. Meppelder, drs. J. Chr. Nolthenius, drs. P.W.M. Smit, drs. G.A. de Vrey, ir. J.G. ten Wolde, ir. L.J. Zwierstra.

Adviserende drs. J.H. Klein Molekamp, drs. M.W.Ch. Udo, ing. L.M. de Beer, dr. L.

leden: Ginjaar, ir. N.G. Ketting, ir. J. Mulder, J. Maaten

- *Vergaderingen*

De Commissie is in 1999 zeven maal bijeen geweest.

Met de kamerleden Klein Molekamp, Udo en Ketting werd van gedachten gewisseld over een groot aantal actuele zaken, waarbij de volgende onderwerpen uitgebreid werden besproken:

- Water
- Risicobeleid
- Klimaatbeleid
- Voorbereiding van de Partijraad
- Milieubegroting
- Genenmutaties

Met de Commissie Landbouw, Visserij/Natuurbeheer werd eenmaal gezamenlijk vergaderd; daarbij werd gesproken over de onderwerpen:

- Water
- Nitraat
- Bestrijdingsmiddelen en CO₂-uitstoot.

5.16 Partijcommissie Landbouw en Visserij / Natuurbeheer (D3)

- *Samenstelling commissie*

Voorzitter: J. den Ouden

Secretaris: J.L.M.M. Damen

Leden: drs. H.G. van der Bend, drs. J.R.A. Boertjens, ir. J.C. Boxem, G.J. Geelen, drs. H. van Ginkel, F.H. Hoogervorst, J.P.C. van Hoven, ir. W.G. de Raad, ir. C.D. Roele, J.A. Verhoeven, mevr. J.G. van der Wel-Paalman, F.P. van der Zee

Adviserende leden: J.M. Geluk, drs. J.H. Klein Molekamp, G.J. Oplaat, mr. W.H.J. Passtoors, mevr.

drs. J.F. Snijder-Hazelhoff, mevr. mr. M.E. Bierman-Beukema toe Water, J.J. van Heukelum, M.J. Varekamp, ir. J. Mulder

Nog geen gegevens beschikbaar op de sluitingsdatum van dit 52ste jaarverslag

5.17. Partijcommissie Verkeer en Waterstaat (D4)

- *Samenstelling commissie*

Voorzitter: drs. P. Zevenbergen

Secretaris: drs. T. van Bekkum

Leden: R. van Benthem R.A. , drs T.F. Fawzi, mr G.G. van Hasselt, mr A. Holtland, ing A.W.M. van de Hulsbeek, mevr. drs K.N. Jedema, drs P.J.G. van Keulen, ir F.C. Marckmann, drs L.H.M. Osterholt, mr J.H. de Pont, R.E. Waterman, drs F.A. Wijsenbeek

Adviserende leden: ir. P.H. Hofstra, mr. R. Luchtenveld, mevr. drs. P.J.L. Verbugt, mevr. mr. M.E.

Bierman-Beukema toe Water, drs. L. Hilarides, M.J. Varekamp, mevr. drs. M.J. Sanders-ten Holte

In de loop van 1999 is de commissie uitgebreid van 12 naar 14 leden. Toegetroten zijn de heren Osterholt, Wijsenbeek en van Keulen. Vanwege nieuwe werkzaamheden heeft De Krom zijn plaats ter beschikking gesteld. Gebleken is en gesteld kan worden dat voor de belangrijkste maatschappelijke vraagstukken op het gebied van verkeer en waterstaat de commissie benodigde kennis binnen de commissie heeft. Opvallend is de sterke mix in leeftijd, politieke ervaring en werkervaring.

Positief was de vaste aanwezigheid van leden van de Tweede Kamer en Eerste Kamer. Meestal om agendatechnische redenen was met name in de tweede helft van 1999 het voor de leden van de Europese fractie lastig om aanwezig te zijn. Dit werd of prima opgevangen door de aanwezigheid van medewerkers, of door contact te houden met de secretaris.

- *Vergaderingen*

In 1999 heeft de commissie een 9-tal vergaderingen gehad. Daarnaast heeft de commissie in augustus een uiterst interessant werkbezoek gebracht aan Utrecht. Staatssecretaris Monique de Vries heeft de vergadering van maart bijgewoond, waar gesproken werd over Telecommunicatie en privacy.

Begin van het jaar werd een werkbezoek gebracht aan Parijs, waar uitgebreid aandacht is besteed aan het vervoersnetwerk.

Het werkplan, zoals opgesteld aan het begin van jaar, kon niet volledig worden gevolgd. De politieke agenda gaf aanleiding in te zoemen/ langer stil te staan bij specifieke onderwerpen.

De onderwerpen die de commissie behandelde, werden voorbereid door één (of meer) van de leden door of het aandragen van een notitie of poneren van stellingen. In een enkel geval was er een gastspreker.

De belangrijkste onderwerpen waren:

- Perspectievennota
- Nationaal Verkeer en Vervoersplan
- 4e Nota Ruimtelijke ordening
- 5e Nota Waterhouding
- Marktwerking in het Openbaar Vervoer
- Marktwerking: hoe ver moet dit instrument worden ingezet?
- Derde Eeuw Spoor
- Aanbesteding Nederlands spoorwegennet
- HSL: alternatief tunnel Groen Hart (presentatie dhr Ngyuen: verzonken tunnel)
- Telecommunicatie en privacy
- Begroting Verkeer en Waterstaat

De commissie heeft een tweetal vergaderingen besteed aan de begroting van verkeer en waterstaat. Hierover is een goede discussie geweest met de VVD-woordvoerder (dhr Niederer). In november heeft de commissie de behandeling geëvalueerd.

Op het terrein van de spoorwegen is mede door de expertise vanuit de commissie een kritische discussie gehouden. De uitkomst hiervan werd in het politieke debat door de woordvoerder van de TK (dhr. Hofstra) goed meegenomen.

De commissie is van mening dat het afgelopen jaar er vruchtbare discussies zijn geweest met de leden van de verschillende fracties. De commissie herkende de geventileerde mening menig maal terug in het politieke debat.

In het jaar 2000 is het plan mede een (flits)congres te organiseren met als onderwerp de informatie- en communicatietechnologie.

5.18. Partijcommissie Onderwijs (E1)

- *Samenstelling commissie*

Voorzitter: mr. S.J. Steen

Secretaris: drs. M.J.A.M. Aalders

Leden: mr.dr.s. Th.W.C. Brok, prof.dr. J.A. Bruijn, mevr. J.A.H. Ceha-Konings, ir. F. van Dalen, drs. W.J. van Dijk, prof.dr. S. Dijkstra, T.M.C. Elias, mevr. S.M.C. Nuyten, dr. W.E. Renkema, mevr. I. Riedel-Claus, drs. E. van der Zwaag

Adviserende leden: C.G.A. Cornielje, mevr. F. Örgü, mr. W.H.J. Passtoors, J. Rijpstra, mevr. mr. B.M. de Vries, mevr. prof.dr. H.M. Dupuis, dr. L. Ginjaar, mevr. F.M. Roscam Abbing-Bos, mevr. drs. M.J. Sanders-ten Holte

Qua samenstelling zijn begin 1999 tot de commissie toetreden de heren Van Dalen, Elias en Van der Zwaag; dit daar de commissie na haar start eind 1998 nog enkele vacatures kende. Mevr. Bruijn heeft de commissie op eigen verzoek verlaten, wegens een combinatie van gebrek aan tijd en diepgaande affiniteit met het onderwerp

• *Behandelde onderwerpen*

Belangrijkste onderwerp in de onderwijscommissie was het thema 'Deregulering in het onderwijs'. Deregulering is een der hoofd-items in het VVD-verkiezingsprogramma en van minister Hermans. Aan dit onderwerp is onder auspiciën van het Hoofdbestuur een Themadag georganiseerd (29 november, lokatie Eerste Kamer). Qua opzet was gekozen voor een journalistieke aanpak; in plaats van het vaste patroon van 'inleidingen & werkgroepen', was de opzet er een van 3 korte inleidingen (w.o. een van minister Hermans), gevolgd door vragen vanuit het publiek, dit geheel voorgezeten door commissielid Ton Elias. De themadag is afgesloten door partijleider H.F. Dijkstal.

De dag is voorbereid door een subcommissie bestaande uit Steen/Aalders/Brok/Elias. De dag zelf was een groot succes, qua opkomst (150 personen), als inhoudelijk. Duidelijk was het thema 'deregulering' neergezet, voortbordurend op de autonome school, een kernbegrip van de VVD eind jaren tachtig. Deregulering is geen doel op zich, maar een methode om ontplooiingsmogelijkheden van scholen, en daarmee uiteindelijk het onderwijs aan leerlingen, te realiseren.

• *Vergaderingen*

De commissie heeft 9 maal vergadert in 1999. Per vergadering vormen in de regel 2 onderwerpen het hoofdagendapunt, naast het vaste onderwerp 'ondersteuningswensen fracties'. Sommige onderwerpen komen meerdere malen terug. Onderwerpen die aan de orde zijn geweest:

- selectie aan de poort
- verkiezingsprogramma ELDR
- onderwijs-CAO
- ICT-beleid; Kennisnet
- tekorten arbeidsmarkt / toekomst leraarschap
- structuur HO/WO / ontwerp HOOP
- brede school
- VMBO
- begroting OCW / partijraad
- Studiehuis / Tweede Fase
- toekomstige positie Inspectie Onderwijs

De opkomst in de commissie heeft enige aanleiding tot verontrusting. Na een goede start bleef de opkomst rond de 60% zitten. Enkele commissieleden 'scoren' onder de 50% aanwezigheid. Als het gaat om de Kamerleden, was Cornielje praktisch altijd aanwezig, Dupuis (EK) regelmatig en de andere Kamerleden met onderwijs in de portefeuille weinig. De inbreng van Kamerleden en commissieleden werd over het algemeen als goed tot zeer goed beschouwd.

5.19. Partijcommissie Wetenschap en Technologiebeleid (E2)

- *Samenstelling commissie*

Voorzitter: drs. J. ten Hoope

Secretaris: vacant

Leden: dr. J.E.N. Bergmans, prof.dr.ir. A.J. Berkhout, mevr. M. Fisser, drs. F.Th. Gubbi, dr.ir. P.J.K. Langendam, drs. .L.P. van Leeuwen, T.H. van der Maas, mr. .W.A. van der Velde, dr. K. Wiedhaup

Adviserende leden: drs. O. Cherribi, mevr. drs. W.C.G. Voûte-Droste, drs. D.J.D. Dees, mevr. prof.dr. H.M. Dupuis, dr. L. Ginjaar, mevr. dr. P.C. Plooi-j-van Gorsel

Bij de aanvang van het verslagjaar was de commissie als volgt samengesteld:

de dames Dupuis, De Koning (secretaris) en Voûte; de heren Bergmans, Berkhout, Cherribi, Ten Hoope (voorzitter), Langendam, Van Leeuwen, Le Pair, Van der Velde en Wiedhaup.

In de loop van het jaar heeft de commissie node afscheid moeten nemen van mevr. De Koning (wegens aanvaarding andere werkkring in uithoek des lands) en van het zeer gewaardeerde en onvergetelijke lid dr. C. Le Pair (wegens VUT, gevolgd door wereldreis per zeilschip).

- *Vergaderingen*

De commissie heeft in dit jaar de gebruikelijke aandacht gegeven aan de in de Tweede Kamer te behandelen onderwerpen, zoals het wetenschapsbeleid 2000 van OC&W, de EZ-nota "Ruimte voor industriële vernieuwing, kabinetsstandpunt AWT-advies GTI's, de EZ begroting 2000, het clusterbeleid en de nota ICT. Over deze onderwerpen heeft de commissie advies uitgebracht aan de betreffende Eerste- en Tweede Kamerleden.

Vanuit hun specifieke deskundigheid hebben enige leden van de commissie individueel (met instemming van de commissie) adviezen uitgebracht aan bewindslieden, fractiewoordvoerders en hoofdbestuur over de problematiek rond Schiphol, boren in de Waddenzee en privatisering etherdistributies.

De commissie heeft in het verslagjaar een drietal onderwerpen vastgesteld en in eerste aanzet besproken, waarover zij in de loop van 2000 een gedegen (ongevraagd) advies wenst uit te brengen. Het betreft innovatie, bio-technologie en de maatschappelijke impact van ICT.

Gegeven het werkterrein van de commissie was het niet verwonderlijk dat de banden met de Teldersstichting in het verslagjaar strakker zijn aangehaald. Zo vond een intensieve gedachtwisseling plaats met Groenveld over de toekomst van de Nederlandse universiteiten; samen met de partijcommissie Financieel Economische Zaken/MKB werd gediscussieerd met Groenveld en auteurs over de door de Teldersstichting uitgebrachte publicatie "Overheid en Industriebeleid". Een discussie die geresulteerd heeft in een artikel in Liberaal Reveil (jrg. 40, nr. 6, december 1999), getiteld: "Overheid en Industriebeleid- een conjunctuurgevoelig koppel of een liberaal paar apart?", van de hand van Berkhout en Ten Hoope.

5.20. Partijcommissie Volksgezondheid (E3)

- *Algemeen*

In 1998 is de commissie van start gegaan met een nieuwe werkwijze. Deze werkwijze rust op drie pilaren: er werden netwerken op grond van deskundigheid gevormd, er werden (tijdelijke) clusters gevormd rondom een thema en grotere thema's worden opgepakt. De commissie is van mening dat deze opzet in 1999 aardig van de grond is gekomen, maar dat één en ander tijd vergt om optimaal te functioneren. In 2000 wordt deze werkwijze gehandhaafd en geïntensiveerd. De ondersteunende rol ten behoeve van Kamerleden en partij was in 1999 sterk verbeterd. De partijcommissie heeft aan de hand van de Tweede Kameragenda verschillende (ad hoc) bijdragen

geleverd aan actuele thema's op het terrein van de gezondheidszorg. Voorbeelden hiervan in 1999 betreffen de thuiszorg, de ouderenzorg, de transmurale zorg, het persoonsgebonden budget (PGB), euthanasie en het hulpmiddelenbeleid.

- *Samenstelling commissie*

Voorzitter: F.A.G.M. Verwiel, arts

Secretaris: mevr. drs. E.I. Schippers

Leden: H.J.B. Bakker, dr. C.V. de Blécourt, mevr. mr. P.M. Heilbron-de Wilde, drs. H. Hurts, mevr. M.J. Kaljouw, drs. V.M. Overmeer, mevr. mr. A.C.H.Q. Pleunis, prof.dr. M.P. Springer, B. Stolk, mevr. mr. P. Swenker, mevr. mr. E. Veder-Smit, drs. C. van Winzum

Adviserende leden: mevr. mr. A.M. van Blerck-Woerdman, mevr. E. Meijer, mr. W.H.J. Passtoors, mevr. E.G.

leden: Terpstra, drs. M.W.Ch. Udo, mr.drs. F.H.H. Weekers, drs. D.J.D. Dees, J.J. van Heukelum, mevr. mr. P. Swenker, J. Maaten

Mevr. mr. P. Swenker heeft, in verband met haar verkiezing tot Eerste Kamerlid, het voorzitterschap van de partijcommissie in juni 1999 neergelegd. Zij is opgevolgd door F.A.G.M. Verwiel, arts (lid van de partijcommissie sinds 1998). In 1999 zijn 5 leden (de dames Nieweg, Houtzaggers, Swenker, Korthuis en Van Riel) uit de commissie getreden. Er zijn 4 nieuwe leden benoemd (de dames Heilbron-de Wilde en Kaljouw, de heren Bakker en Stolk).

De aanwezigheid van c.q. de samenwerking met de Tweede en Eerste Kamerleden was zeer goed. De Europarlementariërs zijn helaas, als gevolg van samenvallende vergaderschema's, niet in staat geweest een vergadering van de partijcommissie bij te wonen.

- *Vergaderingen*

De partijcommissie volksgezondheid vergadert eenmaal per maand, op de derde dinsdag. Indien de vergaderdatum valt in een recesperiode van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, wordt de vergadering op een andere datum gehouden. Over het algemeen is dat de eerst volgende dinsdag na betreffend reces. De vergadering heeft plaats in de Tweede Kamer der Staten-Generaal. In 1999 is deze commissie 9 maal bijeengekomen, te weten op: 19 januari, 16 maart, 20 april, 18 mei, 15 juni, 28 september, 26 oktober, 16 november en 14 december, aanvangstijd: 19.00 uur.

- *Grotere thema's*

In februari 1999 heeft het cluster curatieve zorg een start gemaakt met een nota inzake de herziening van het stelsel van ziektekosten en de sturing in de gezondheidszorg. In het kader hiervan werd nauw samengewerkt met de Tweede en Eerste Kamer. Er werd een werkgroep gestart bestaande uit 2 Tweede Kamerleden, 2 Eerste Kamerleden en 2 leden uit de partijcommissie. Later zijn hieraan 1 commissielid en de beleidsmedewerker VWS van de Tweede Kamerfractie toegevoegd. De werkgroep zal dit project in april 2000 afronden met een discussienota onder de titel: 'Kiezen voor Keuze', die op een themadag op 8 april 2000 aan de partijleden en andere geïnteresseerden zal worden gepresenteerd.

In 1999 heeft het geneesmiddelenbeleid in de politieke discussie een centrale plaats ingenomen. Ten behoeve van ondersteuning van de Tweede Kamerfractie heeft de partijcommissie het noodzakelijk geacht een brede deskundigheid in te zetten. Enkele leden van de partijcommissie (cluster farmacie) hebben een werkgroep opgericht en begeleid, bestaande uit deskundigen uit het veld. Deze werkgroep bevat deskundigen uit de industrie, apothekers en de distributie. Deze werkgroep heeft de verschillende grote debatten over dit onderwerp in de Tweede Kamer begeleid. Eind 1999 zijn 4 grote adviezen aan VWS over het geneesmiddelenbeleid uitgebracht. De werkgroep heeft hierover rechtstreeks aan de Tweede Kamerfractie geadviseerd.

5.21. Partijcommissie Leefvormen en Homosexualiteit (G1)

- *Samenstelling commissie*

Voorzitter: W. Kamp

Secretaris: drs. P.F. Kramer R.A.

Leden: E.A.H. van der Biezen, J.L. Broeren, N.A. Hollander, drs. R.A.A. de Rooij, drs. K.S. Roza, mevr. drs. T. van Rijthoven, mr. M.P. Weijerman

Adviserende leden: C.G.A. Cornielje, mevr. E. Meijer, drs. P.J.H.M. Luijten

Nog geen gegevens beschikbaar op de sluitingsdatum van dit 52ste jaarverslag

5.22. Partijcommissie Cultuur en Media (G2)

- *Samenstelling commissie*

Voorzitter: mr.dr. G. Dales

Secretaris: drs. A.H.L. Kocken

Leden: drs. P.B.A. Dirks, mr.dr. C.W.A. Hendrikse, mevr. P.W. Kruseman, drs. A.M. Overste

Adviserende leden: mr.dr. A. Nicolai, mevr. F. Örgü, mevr. N.H. van den Broek Laman-Trip, mevr. prof.dr.mr. E.M. Kneppers-Heynert, drs. P.J.H.M. Luijten, mevr. drs. M.J. Sanders-ten Holte

In 1999 is de commissie minder actief geweest dan gepland. Door het uitvallen van Geert Dales (voorzitter) in verband met herstel van een auto-ongeluk, is de partijcommissie in de tweede helft van 1999 niet bijeen gekomen. Wel zijn in die periode stukken ter informatie beschikbaar gesteld en is incidenteel bilateraal advies uitgebracht.

- *Vergaderingen*

In de eerste helft van 1999 heeft de commissie twee keer vergaderd. Op mediaterrain is vooral gesproken over de kabinetsvoorstellen tot fiscalisering van de omroepbijdrage, de Kabelnota en de Concessiewet (de toekomst van de publieke omroep, netoverschrijdend programmeren en, scheiding van omroepbestuur en netredactie).

Op het terrein van kunst en cultuur zijn de onderwerpen van de discussies te herleiden tot het voorstel van de staatssecretaris om zijn pluriformiteit- en vernieuwingdogma door te voeren in de subsidiebeoordeling. De commissie wilde vasthouden aan het kwaliteitscriterium als grondslag van subsidieverstrekking en vond dat de overheid zich terughoudend dient te stellen waar het gaat om de inhoud van de kunst; 'diversiteit' mag niet verworden tot 'doelgroepenbeleid'.

Die discussie zal in 2000 zeker een vervolg krijgen. In het afgelopen en het huidige jaar werden door de kunst- en cultuurinstellingen de plannen opgesteld voor de nieuwe kunstenplanperiode. De staatssecretaris heeft in 1999 diverse nota's doen verschijnen als voorbereiding op het nieuwe kunstenplan. 'Cultuur als confrontatie' is de omvattende noemer. Het plan was dat de commissie in reactie daarop een eigen cultuurnota uitbrengt als basis voor standpuntbepaling en in de VVD met een landelijke bijeenkomst extra aandacht aan het onderwerp besteedt. De politiek-bestuurlijke vertaling zal centraal staan: dogma's worden immers in de praktijk bestreden. Voorts zal de politieke actualiteit leidend blijven voor de onderwerpbepaling door de commissie, waardoor de commissievergadering tot een zo groot mogelijk direct rendement zal leiden voor de betrokken leden van de Eerste en Tweede Kamer en het Europees Parlement.